

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської філології і перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

на тему: Лінгвостилістичні особливості англійського науково-фантастичного роману та специфіка їх відтворення українською мовою (на матеріалі серії творів Айзека Азімова «Фундація»).

Студентки групи МПа 06-20
факультету перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад
(англійська мова і друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Лук'яненко Олександрі Василівни

Допущена до захисту
« ____ » _____ 2021 року

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
старший викладач Тронь Тетяна
Володимирівна

Завідувач кафедри англійської філології
і перекладу імені професора І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В.Г.

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка:ЄКТС _____

Київ – 2021

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: Linguostylistic features of English science fiction novel and specifics of their translation into Ukrainian (a case study of “Foundation” novels by Isaac Asimov).

Group MPa 06-20

School of translation studies

Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation

(English and Second Foreign Language)

Oleksandra V. Lukianenko

Research supervisor:

Tron Tetyana

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer

Kyiv – 2021

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і перекладу
імені професора І. В. Корунця

Затверджую:
Завідувач кафедри англійської філології
і перекладу імені професора І. В. Корунця

(підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В. Г.

“ _____ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки ІІ курсу МПа 06-20 групи факультету перекладознавства КНЛУ

Лук'яненко Олександри Василівни

(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи Лінгвостилістичні особливості англійського науково-фантастичного роману та специфіка їх відтворення українською мовою (на матеріалі серії творів Айзека Азімова «Фундація»).

Науковий керівник старший викладач Тронь Т.В

Дата видачі завдання “10” вересня 2020 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2020 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2020 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2020 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2021 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2021 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2021 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	05 жовтня 2021 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2021 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2021 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Студентки II курсу групи МПа 06-20 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Лук'яненко Олександри Василівни
(ПІБ студента)

за темою Лінгвостилістичні особливості англійського науково-фантастичного роману та специфіка їх відтворення українською мовою (на матеріалі серії творів Айзека Азімова «Фундація»).

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити V або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____
_____
_____
_____
_____
_____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____
(підпис керівника)

(_____)
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2021

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Студентки ІІ курсу групи МПа 06-20 факультету перекладознавства спеціальності **035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська**, освітньо-професійної програми **Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Лук'яненко Олександри Василівни

(ПІБ студента)

за темою **Лінгвостилістичні особливості англійського науково-фантастичного роману та специфіка їх відтворення українською мовою (на матеріалі серії творів Айзека Азімова «Фундація»).**

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10, один компонент відсутній – 5, декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, поодинокі огріхи у форматуванні – 8, незначні помилки в оформленні – 6, значні помилки в оформленні – 4, оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8, несуттєві помилки у формулюваннях – 6, суттєві помилки у формулюваннях – 4, не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, несуттєві помилки у формулюваннях – 8, недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6, відсутній критичний аналіз наукових праць – 4, не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8, несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6, суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4, відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8, несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6, суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4, відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10, несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8, неповне висвітлення результатів дослідження – 6, часткове висвітлення результатів дослідження – 4, не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____
(ПІБ рецензента)

_____
(підпис рецензента)

” ” _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОГО РОМАНУ....	5
1.1. Теоретичні засади дослідження науково- фантастичного дискурсу.....	5
1.2. .Сутність поняття "дискурс".....	12
1.3. Науково-фантастичний дискурс, його дефініції та особливості.....	22
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИХ РОМАНІВ.....	27
2.1 Зміст та види перекладу.....	27
2.2 Специфіка перекладу жанрово-стилістичних особливостей романів у романі «Фундація» Айзека Азімова.....	35
2.3 Сучасні підходи щодо перекладу науково-фантастичних творів.....	40
Висновки до 2 розділу.....	42
РОЗДІЛ 3	
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТАКТИКИ ТА СТРАТЕГІЇ СЕРІЙ ТВОРІВ АЙЗЕКА АЗІМОВА «ФУНДАЦІЯ».....	44
3.1 Перекладацькі трансформації як засіб досягнення адекватності перекладу.....	44
3.2 Лексичні перекладацькі трансформації.....	51
3.3 Граматичні перекладацькі трансформації.....	54
3.4 Лексико-семантичні трансформації.....	56
Висновки до 3 розділу.....	60
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	72

ДОДАТОК А.....	73
SUMMARY.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні науково-фантастичні романи користуються популярністю. Особливо – це стрімкий розвиток науки.

Роман Айзека Азімова «Фундація» належить до найвідоміших творів американської літератури ХХ століття.

Перекладач в першу чергу прагне зберегти образ оригіналу в перекладі. Використовує засіб експресії до якої належать найскладніші проблеми часткової теорії хедожнього перекладу з англійської мови на українську.

Це обумовлює актуальність теми представленого дослідження.

Вивченням порівнянь займається велика кількість науковців, такі, як З.Харріс, Є.С.Кубрякова, Е.А.По, П.Серіо, Ш.Муффа, Ю.С.Степанов, Г.А.Орлов, Ю.Н. Караулов, Є.С.Кубряков, В.Д.Стариченок, А. І. Варшавська, О. Ю. Грипас, О. М. Донік тощо.

На сучасному рівні розвитку лінгвістики та перекладознавства відтворення образних порівнянь у англійській поезії потребують дуже великої уваги.

«Фундація» - це цикл з семи науково-фантастичних романів Айзека Азімова (спочатку складався з трьох книг, пізніше були написані ще чотири, з них дві передують хронологію описуваного світу).

У 1966 році трилогія удостоїлася спеціальної премії «Х'юго» за «кращу фантастичну серію всіх часів» (Best All-Time Series).

Серія була включена читачами журналу «Локус» в десятку кращих науково-фантастичних романів всіх часів.

Стверджується, що Айзек Азімов придумав ідею роману, сидячи в метро, коли його погляд випадково впав на картинку, яка зображує римського легіонера на тлі зорельотів.

Нібито, саме після цього Азімов вирішив описати галактичну імперію з точки зору історії, економіки, психології та соціології.

Дія роману відбувається в тому ж світі, що і дія багатьох інших книг Азімова, зокрема, оповідань про роботів і циклу про імперію Трентора; таким чином, вони об'єднуються в своєрідну історію майбутнього.

Слід зауважити, що роман Азімова справив величезне враження на Усаму бін Ладена і навіть вплинув на його рішення створити терористичну організацію «Аль-Каїда».

Бен Ладен прирівняв себе Гері Селдон, який керує суспільством майбутнього шляхом заздалегідь запланованих криз.

Більш того, назва роману в перекладі на арабську звучить як Al Qaida і, таким чином, могло стати причиною виникнення назви організації бен Ладена.

Мета роботи – проаналізувати особливості перекладу науково-фантастичних творів україномовного перекладу Романа Клачко та англійськомовного перекладу Анни Ганько на прикладі роману Айзека Азімова «Фундація».

Реалізація дослідження полягає в виконанні наступних **завдань**:

- визначити поняття науково-фантастичної літератури;
- дослідити поняття дискурс;
- визначити жанрово-стилістичні особливості;
- визначити особливості перекладу науково-фантастичних творів;
- визначити перекладацькі трансформації в англійсько- та українськомовних перекладах Айзека Азімова «Фундація».

Методи дослідження поставлених завдань:

- історичний метод за допомогою якого досліджується історичних шлях науково-фантастичної літератури;
- лінгво-лістичний метод , який дозволяє отримувати кількісні дані про мовні явища;

- описовий метод, який виявляє систему зборі та обробку первинної інформації;
- метод порівняльного аналізу перекладу, тобто порівняння оригінального тексту з перекладом;
- методи перекладознавчого аналізу у визначенні специфіки передачі порівняння при перекладі.

Об'єкт дослідження – лінгво-стилістичні особливості науково фантастичної літератури.

Предмет дослідження – способи перекладу лінгвостилістичних особливостей перекладу науково-фантастичного роману на прикладі роману «Фундація» Айзека Азімова.

Теоретичне значення – це виявлення граматичних та лексичних особливостей науково-фантастичного твору, а особливо способів їх перекладу на основі українськомовного та англійськомовного перекладу роману А.Азімова «Фундація».

Практичне значення роботи – дана робота магістра представляє розробку питань, які пов'язані з особливостями перекладу науково-фантастичного тексту.

Результати дослідження можуть бути застосовані на заняттях з курсу перекладів художніх текстів англійською та українською мовами.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списків використаних джерел, довідкової літератури, додатків та резюме.

Перший розділ роботи присвячено вивченню теоретичних засад дослідженню науково-фантастичного дискурсу, його дефініції та особливості.

У другому розділі здійснено аналіз особливостей перекладу науково-фантастичного роману на прикладі Айзека Азімова «Фундація».

Третій розділ роботи демонструє аналіз перекладацьких стратегій у відтворенні образних порівнянь в українських перекладних версіях сучасної

англійськомовної науково-фантастичної поезії на прикладі Айзека Азімова «Фундація».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОГО РОМАНУ

1.1. Теоретичні засади дослідження науково - фантастичного дискурсу

Лінгвістична прагматика як складова дослідження дискурсу постійно уточнювалась і продовжує уточнюватись. «Лінгвістичний енциклопедичний словник» надає своєрідне визначення дискурсу: «Дискурс – це зв'язний текст у сукупності з позамовними – прагматичними, соціокультурними, психологічними й іншими факторами; текст, взятий в аспекті події; мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення, «занурене в життя».

Термін «дискурс», на відміну від терміна «текст», не застосовується до стародавніх та інших текстів, зв'язки яких з живим життям не відновлюються безпосередньо» [26: 136–137].

Взагалі термін «аналіз дискурсу» вперше застосував американський теорик і лінгвіст З.Харріс. Він зазначив що це метод аналізу, який зв'язаний з мовленням або письмом, та слугує встановлення зв'язку мови з культурою та опису меж простого речення.

Дуже влучно зауважує Є.С.Кубрякова, вона запевняє що «велику роль у становленні поняття дискурсу відіграло критичне ставлення до жорсткого протиставлення знання мови (competence) її використанню (performance), праці прагматичного напрямку, які продемонстрували умовність меж між знанням та володінням, між знаннями двох типів («знати що» і «знати як») – декларативним і процедурним. Для людини найважливішим виявляється знання мови з метою її адекватного використання» [13: 12].

Багато сучасних дослідників зі структурного аналізу дискурсу, дотримуючись визначення дискурсу як мови «вище речення», розглядають речення як одиниці, з яких безумовно складається дискурс. Дискурс відрізняється від тексту за наявності ознак динаміки і статичності, або наявності чи взагалі відсутності ситуативної зумовленості. Наприклад, текст в основному трактується як завершений твір, в основному поза ситуацією спілкування, а от дискурс – це явище динамічне, та не завжди завершене, а воно обов'язково пов'язане з ситуативно зумовленою мовленнєвою подією.

Основного та єдиного визначення «наукова фантастика» не існує з різних причин. Дуже часто наукова фантастика пояснюється як раціональне пояснення небувалого. Також наукова фантастика зазначається як жанр або особливий тип чи вид мистецтва.

Яків Перельман у 1914 році застосував літературний термін «науково-фантастичний». А вже у 1926 році Х'юго Гернбеск ввів вже загальноприйнятий термін «наукова-фантастика» і дав таке визначення, що наукова фантастика – це виж художньої прози, яку писали Г.Веллес, Ж.Верн і Е.А.По, яка має захоплюючі романтичні історії, замішані на передбаченні та наукових даних. У 1947 році Роберт Гайнлайн запропонував визначення для фантастики – «література міркувань». Аналогічно думку висловив інший науковець Єфимов. Але пізніше в 1959 році, Гайнлайн запропонував інше визначення наукової фантастики: «реалістичне міркування про можливі майбутні події, засноване строго на адекватному знанні реального світу, минулого і сьогодення й повного розуміння природи і значення наукового методу». За думкою Арона Гуревича наукова фантастика є та незвичайне створюється матеріальними силами: людиною або природою.

У подібному ключі про дискурсі і аналізі дискурсу говорить В.І. Карасик, визначаючи дискурс як явище проміжного порядку між промовою, спілкуванням, мовним поведінкою з одного боку, і фіксується текстом, що залишається в «сухому залишку» спілкування з іншого боку.

Згідно Карасику, все дослідження дискурсу об'єднують якісь основні принципи, незалежно від позиції, з якої проводиться дослідження. До таких принципів відноситься, наприклад, увагу до комунікації людей, комунікативним ситуаціям і їх культурного контексту.

Безпосереднім засновником наукової фантастики також вважають Едгар Алан По. Його концептуальна основа була закладена в багатьох науково-фантастичних творів. Він стверджує, що людина за допомогою своїх знань долає незрозумілі явища природи. Е.А.По ніколи не стримився бути науковим фантастою, він створював твори які відносяться до інших головних напрямків фантастики (в першу чергу – це до «області хорорра» - література жарну жахів).

Звичайно що першим професійним письменником-фанастом став і до сих пір являється Жюль Верн. Вважають, що саме час виходу в світ його перших книг із серії «Незвичайні подорожі», які наскрізь пройняті вірою у весилля науки, можна вважати офіційною датою виникнення наукової фантастики. Книги Жюль Верна користувалися величезною популярністю у всіх країн Європи.

Елемени «жуль-вернівського» підходу до реальності, які були засновані на ідеї «наука всесильна», використовувало дуже багато авторів, в тому числі відомі письменники такі як, К.Ласвіц, Л.Буссенар, Л.Жакаліо та інші.

В ХХ ст.. фантастика набуває великого розквіту, а різновідність тем розширюються з кожним роком все швидше і швидше. В тому числі зростає кількість письменників, які працюють в даному жанрі. У ХХ-ХХІ століттях наукова фантастика стає мега популярною, а особливо в США та Великобританії.

У США в першій половині ХХ століття твори наукової фантастики публікувалися в основному в журналах, які були орієнтовані на масового читача. Ці твори були характерні авантюрним сюжетом, а також безліччю фантастичних деталей, які не завжди науково обґрунтовані.

Дослідження фантастики тісно пов'язане з проблемою її виникнення і становлення, обґрунтування фантастичного, що володіє власною природою. Фантастику прийнято вважати породженням нового часу, коли синкретично

мислення порушилося, раціональне і духовне, вигадане і реальне стали позначати різні несумісні сфери. Осягнення реальних закономірностей світу обертається прагненням до подолання виявлених законів, що найбільш яскраво проявляється саме в створенні фантастики.

Найбільш цілісне дослідження фантастичного можливо тільки з залученням різних наукових дисциплін і методів. На сьогоднішній день слід констатувати наявність як інтересу до дослідження фантастики, так і актуальність самої проблематики.

Прагнення людини до фантастичного - це втілення безлічі можливостей, спроба вийти з тотальної влади реальності і дійсності свого буття в сферу свободи і мрії. Ця гносеологічна альтернативність дозволяє хоча б на час забути і відпочити від онтологічної неминучості.

Таким чином, підвищується значення фантастичного в художній культурі, породжуючи особливе ставлення до нього за допомогою залучення в зміст художнього твору.

Багато дослідників фантастики відзначали в своїх роботах різноманітні аспекти, через які фантастика впливає на людину, стимулюючи уяву і творчість.

Наука настільки сильно проникла в життя сучасного суспільства, щоб без неї воно просто не мало сенсу існування. Активний розвиток науки в першу чергу стосується і художню літературу.

Особливе залучення науки в художню літературу призвело до появи цього жанру. У ХХ столітті починається активна взаємодія науки і літератури. Ідеї починаються не тільки в наукових працях, а ще й в художніх творах. Популяризація наукових знань в першу чергу привернула велику кількість читачів, які особливо не мають ніяких зв'язків з наукою.

Наукова фантастика знаходиться в залежності від науки, а також дослідження літературознавців велися в межах науки і природничо-наукового знання та літератури. На перших етапах до наукової фантастики зверталися

люди, які не мали ніяких зв'язків з літераторою. В основному це були вчені або любителі науки, такі як: А.Азімов, А.Р.Беляєв і Х.Гернсбек.

Як зазначає Ю.І. Кагарлицький, їхні твори, засновані на наукових досягненнях, створювали традицію для наступного покоління письменників-фантастів [16: 15].

Фантастика відіграє особливу роль не тільки для науки, а й для космічних досліджень. Письменники-фантасти повідомили про свій вихід в космос. Вони зробили не тільки проникнення в світовий простір, а й створили екстремальні ситуації, з якими космонавти зіткнулися на практиці.

Наукова фантастика була і буде актуальною, а письменники які використовують і модернізують цей жанр, то їх книги стають бестселерами.

Головним елементом наукової фантастики є наукова ідея, і саме вона впливає на побудову сюжету, лексику, стиль твору і систему персонажів.

Переконливе обґрунтування зображуваного має важливе значення. Найчастіше при вживанні терміну «фантастика», мається на увазі саме наукова фантастика. Наприклад, велика кількість творів заснована на допущенні надсвітлових швидкостей, які суперечать спеціальної теорії відносності Ейнштейна, але все ж вона може обґрунтуватися наукою.

Головною фантастичною складовою твору постає фантастична ідея: вигадане місце (паралельний світ, інша планета), жива істота с незвичайними властивостями (мутанти, чужопланетяни), винахід (телепорт, людина-робот).

Найпопулярнішими напрямками наукової фантастики є: соціальна фантастика, альтернативна фантастика, космічна опера, феміністська наукова фантастика. [21: 14].

Видавництво ЕКСМО стверджує що наукова фантастика – це фантастичний жанр в літературі, а найголовніше що сюжет будується на розвитку подій, які можуть бути можливими в результаті чогось вигаданого в сфері наукових відкриттів і технологій.

В основному наукова фантастика лежить в припущенні області науки (гуманітарних наук, фізики або біології). Такі події науково-фантастичних романів дуже часто розвиваються в майбутньому, а ще можуть відбуватися в якійсь альтернативній версії нашого часу.

Всім відомо що наукова фантастика часто ґрунтується на припущеннях, які не виходять за рамки сприйняття дійсності. Твори, які засновані не на наукових допущеннях, відносяться до інших жанрів (містика, фентезі тощо). Дії наукової фантастики в основному відбуваються в майбутньому, що дає основу ріднить цей жанр з футурологією.

Основа науково-фантастичних творів – це нові відкриття, дослідження, на прикладі космічні подорожі, або подорожі в часі.

Наукова фантастика, або її аббревіатура SF/ sci-fi – це форма фантастики, яка займається головним чином уявної чи фактичної науки на людей чи суспільство.

Термін «наукова-фантастика» був винайдений у 1920 році американцем Г'юго Гернсбеком, а нагороди «Г'юго», які щорічно починаючи з 1953 року вручаються Всесвітнім товариством фантастики, названі його іменем.

Такі нагороди отримують лише видатні редактори, письменники та ілюстратори.

За визначенням Великого енциклопедичного словника фантастика – це «форма відображення світу, при якій на основі реальних уявлень створюється логічно несумісна з ними ("надприродна", "чудова") картина Всесвіту. Поширена в фольклорі, мистецтві, соціальній утопії» [7: 549]. Фантастика допомагає людині зануритись в світ невідомого та нереального.

За визначенням Радянського енциклопедичного словника наукова фантастика - це вид фантастики, галузь художньої літератури, а також кіно, театру та живопису, присвячений головним чином прогнозування майбутнього [14: 871].

А ось що кажуть про наукову фантастику відомі автори:

Реальне життя небагато чим відрізняється від хорошої фантастичної казки, якщо розглядати її зсередини, з боку бажань і мотивів, якими керується людина в своїй діяльності [17: 314].

Наукова фантастика пишеться не для вчених, так само як історії про привидів пишуться не для привидів [17: 315].

Фантастика має справу не з людиною, а з людським родом як таким, і навіть з можливими видами розумних істот [17: 315]

Фантастичне становить сутність дійсності [17: 316].

Наукова фантастика - це комікси без картинок [17: 317].

Фантастика сприймається читачеві більше як творчий метод. Вона майже нічим не відрізняється від решти літератури. Тільки фантастичним припущенням в контексті, а так більше нічим.

Ці припущення використовуються автором з метою розкриття проблематики тексту, створення захоплюючого антуражу, тощо. Нереальність твору створює автор, яким поміщає своїх героїв в нестандартні умови. Українські письменники фантасти Д.Є.Громов і О.С.Ладженський дають припущення науково-фантастичному та ділять його на два види:

- природньо наукове, де на першому плані технічні винаходи або наукові теорії;

- гуманітарно-наукове, куди входять сфери історії, соціології, політики і релігії. Воно розкриває тему побудови нового виду суспільства або свідомості;

- футурологічне допущення є наступним фантастичним припущенням.

Також є припущення щодо сюжету, які дуже популярні в сучасній літературі та кінематографі:

- допущення створення світу передбачає, що дія розгортається у вигаданому світі, на тлі розвитку нових технологій. Автор змушує читача повірити в його існування;

– містичне допущення характеризується введенням в твір фантастичного фактора, якому не існує пояснення. Дане припущення використовується також в творах жанру містики, жахів і трилерів;

– фантасмагоричне допущення: введення в твір фактора, що суперечить здоровому глузду і не має логічного обґрунтування [28: 84].

Все вище сказане вказує на те, що припущення в науково-фантастичній літературі різноманітні, а також їх кількість може варіюватися від твору до втору. А особливо що однією з найважливіших та найголовніших особливостей науково-фантастичної літератури є тісний зв'язок з наукою.

1.2. Сутність поняття "дискурс"

Поняття "дискурс" (від фр. *discourse*, лат. *discursus*, англ. *discourse* - розмова, бесіда,) використовується у багатьох науках, особливо гуманітарних, які пов'язані з мовою.

Наприклад: в психології, семіотиці, антропології, соціології, філософії, лінгвістики, літературознавстві. Цей термін є самим найуживанішим та відрізняється різноманітністю піходів.

Саме у лінгвістиці термін «дискурс» активно досліджується з другої половини ХХ ст. Завдяки вченому Е.Бенвенисту термін отримав своє термінологічне значення та окреслюється як «мова, що привласнюється мовцем» [13: 221].

Великих результатів у даній галузі дослідження досягли представники різних наукових шкіл США та Європи, а саме праці П.Серіо, Ш.Муффа, Ю.С.Степанова, Г.А.Орлова, Ю.Н. Караулова, Є.С.Кубрякова, В.Д.Стариченок, тощо.

Якщо розбирати термін «дискурс» по століттям, то можна зробити виносівки, що у 60-70-х рр..ХХ ст. теорія виникла і поступово розвивалася в

рамках лінгвістичного тексту, але вона поступово йшла до змінення предмету свого дослідження і прагнула ромежувати поняття «текст» і «дискурс».

У 80-х роках ХХ ст. дискурс почав позиціонувати себе як своєрідну систему, яка включає екстралінгвістичні фактори, що так необхідні для тексту, або як складне комунікативне явище.

Якщо зануритися глибше та дивитися з точки зору комунікативного підходу, то поняття «дискурс» найчастіше розуміється як мова, яка занурена в ситуацію спілкування.

В.Г.Борботько взагалі стверджує, що дискурс – це текст який складається з комунікативних мовних одиниць – речень і їх об'єднань в більшості єдності, що дозволяє сприймати його як цілісне утворення [6: 27].

У лінгвістичному словнику поняття дискурс як особливу інтерактивну діяльність учасників спілкування та встановлення їх контактів, а також надання впливу один на одного розглядає В.Д.Стариченок.

В.Д.Стариченок у лінгвістичному словнику розглядає поняття дискурс як особливу інтерактивну діяльність учасників спілкування, підтримання і встановлення їх контактів та надання впливу один на одного.

У дискурсі відображаються ідеологія, мислення, комунікативні стратегії представників певної епохи [22: 177].

Інший науковець, такий як Г.А.Орлов надає дискурсу зовсім друге поняття, що він є катагерією природної мови, яка реалізується у вигляді письмового або усного мовного твору, звичайно щодо завершеного в смисловому і структурному відношенні.

Довжина дискурсу потенційно варіативна: від синтагматичної послідовності, понад окремого речення або висловлювання до змістовно цілісного твору (оповідання, діалогу, лекції, інструкції) [16: 229].

З часом дискурс почав розширюватися і включало в себе не тільки основні параметри тексту, а також були вказівки на умови, в яких цей чи інший текст актуалізується [8: 332].

Якщо наводити приклад, то можна взяти дефініцію дискурсу, яка була запропонована Ю. Н. Карауловим і В. В. Петровим: «Дискурс - це складне комунікативне явище, яке включає не тільки сам текст, а й екстралінгвістичні 12 фактори (наприклад, наміри адресанта), що необхідні для розуміння тексту» [14: 8].

Інші вчені такі як О.В.Александрова та Є.С.Кубрякова розглядаються поняття «дискурс» як саме когнітивний процес, який пов'язаний не тільки зі факсовною формою текстів і створенням твору, а й також вміщає в собі текст, а саме екстралінгвістичні обставини. Наприклад, знання про світ, думки, певні цілі мовця [15: 7].

Є.С.Степанов описує дискурс який представлений у вигляді особливої соціальної даності, а також запевняє, що «... дискурс існує перш за все в текстах, але таких, за якими постає особлива граматики, особливий лексикон, особливі правила слововживання і синтаксису, особлива семантика, в кінцевому рахунку - особливий світ» [28: 9].

Степанов також стверджує що саме між дискурсом розуміється певна область, яка поняття фіксує певним чином [28: 36].

Слід зазначити, що визначення дискурсу в рівній мірі застосовні і до тексту, що явно свідчить про неоднозначність сприйняття обох понять в той період. Визнавалося, що текст і дискурс об'єднані взаємними ієрархічними відносинами включення.

Чітке розмежування понять дискурс і текст ввела французька школа дискурсу, що йде своїм корінням в 1960-і роки (Е. Бенвеніст, П. Шароді, М. Пешё, П. Серіо та ін.).

У спільній роботі А. Греймаса і Ж. Курте «Смуток. Пояснювальний словник теорії мови» розглядаються одинадцять вживань поняття дискурсу. При цьому текст протиставляється дискурсу і виступає як висловлювання, актуалізований в дискурсі, як продукт, як матерія, з точки зору мови, тоді як дискурс є процес [14: 389].

Таке розуміння природи тексту і дискурсу, тобто трактування тексту як чогось «більш матеріального», ніж дискурс, ймовірно, сягає своїм корінням в латинь, де «discursus був ім'ям дії, а textus - ім'ям предмета, результату дії» [5: 49].

Ж. Курте розуміє під дискурсом багатокomпонентне ціле, яке створюється безліччю спеціально відбираються і поєднаних певним способом мовних одиниць, службовців будівельним матеріалом для «мовних актів, які є актами комунікації, <...> як частин певної глобальної цілісності» [13: 28].

Розуміння тексту і дискурсу як результативною і процесуальною сторін мовної діяльності, відповідно, відображено і у П. Шароді. На його думку, текст - це «втілення, наочне зображення іншої мови»; «Це неповторний, одиничний результат процесу, що залежить від мовця і від умов речепроїзводства».

При цьому П. Шароді зазначає, що текст перетинається з безліччю дискурсів, кожен з яких, в свою чергу, належить до якогось жанру і співвідноситься з якоюсь ситуацією» [12: 69].

У загальних рисах дискурс представляється П. Шароді у вигляді суми таких доданків, як «висловлювання» і «комунікативна ситуація» [12: 28].

Так, відповідно до антропоцентричної парадигмою мови, запропонованої Е. Бенвеністом в другій половині ХХ століття, стало можливим розгляд дискурсу як «функціонування мови в живому спілкуванні». Одним з перших Е. Бенвеніст надав слову дискурс термінологічне значення і визначив його як «мова, що привласнюється мовцем» [2, с.296].

В. Н. Ярцева описує дискурс, як: «зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами; текст, взятий в подієвому аспекті; мова, розглянута як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і механізмах їх свідомості (когнітивних процесах).

Дискурс - це мова, занурена в життя» [3: 368]. Тому відштовхуючись від цього значення можна зробити висновок, що термін «дискурс» на відміну від

терміну «текст», нереально віднести до давніх текстів, тому що їх зв'язки з реальною дійсністю простежуються опосередковано.

Вчений П.Серіо надає дискурсу декілька значень. Він окреслює його: «висловленням, що впливає на реципієнта з урахуванням ситуації висловлювання; вживання одиниць мови, їх мовленнєва актуалізація; тип висловлень, що соціально або ідеологічно обмежене; теоретичний конструктор, призначенням якого є дослідження умов творення тексту» [14: 772].

Він виділяє 8 значень терміну «дискурс»:

- вживання мовних одиниць, їх мовленнєву актуалізацію;
- соціально чи ідеологічно обмежений тип висловлювань (напр. політичний дискурс);
- теоретичний конструкт, призначений для вивчення умов продукування тексту;
- вплив висловлювання на його одержувача з врахуванням ситуації висловлювання;
- еквівалент поняття «мовлення»;
- одиниця, що за розмірами перевищує фразу;
- мовлення з позиції мовця на противагу оповіданню, яке таку позицію не враховує;
- бесіда, як основний тип висловлювання.

Також до згаданих вище теорій можна віднести поняття вчених Е.Лакло та Ш.Муффа. Мова при цьому не просто відображає реальність і суспільні відносини нейтрально, але і створює їх. Вони вважають, що дискурс матеріально втілюється в економіці, інфраструктурі і інститутах і не обмежений тільки текстом і мовою [68: 229]. І, як результат, дискурс безпосередньо формує наш світ і уявлення про нього.

Також ці вчені під дискурсом розуміють таке поняття як «поле свідомості, де утворюються смисли і значення».

Тому саме дискурс сприймається не як посередник між навколишнім світом і людською свідомістю, а як «область ідентичності» розуму світу.

Саме тому в розумінні лінгвістів дискурс – це лише єдина можливість, яка буде доступна для вивчення. Але також крім цього дискурсивна реальність не тільки знаходиться в взаємовпливі з іншими дискурсивними системами, а є також динамічною [68: 23].

Дискурс також може трактуватися як складне комунікативне явище, яке включає в собі інформацію про учасників комунікації, сприйняття текстів, знання процесу продукування та соціальний контекст.

Т.А.Дайком вважає що дискурс – це складна комунікативна подія, “суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерні риси якої - інтереси, цілі та стилі” [23: 28].

Ф.С.Бацевич визначає що дискурс це тип комунікативної діяльності, а також тип який має різні форми вияву (писемну, усну та паралінгвальну) , яка відбувається у межах конкретного каналу спілкування та регулюється стратегіями і тактиками учасників [10: 224].

Однозначного поняття в трактуванні самого дискурсу у сучасній лінгвістиці немає, тож для визначення нашого розуміння дискурсу всі підходи можна звести до наступних:

- Дискурс повідомляється в нас як складна подія, більше комінкативна;
- Дискурс разом з прагматичними, психічними, соціальними, екстралінгвістичними та соціальними факторами визначається як зв’язаний текст;
- Дискурс який пов’язаний більше із творенням мовленнєвої поведінки розуміють як процес, а точніше когнітивний процес;
- Дискурс також розглядають як взаємозв’язані висловлювання, які об’єднані спільністю цільового завдання;
- Дискурс найчастіше визначається через текст або через навпаки, дискурс через текст;

- Дискурс в багатьох словниках зазначається як соціолінгвістична структура, яка в конкретних прагматичних, соціальних або комунікативних ситуаціях виступає адресатом.

У Т.А. Ван Дейка також є визначення, яке трактує дискурс як соціальне явище: «Дискурс - це мовний потік, мова в його постійному русі, що вбирає в себе все різноманіття історичної епохи, індивідуальних і соціальних особливостей як комуніканта, так і комунікативної ситуації, в якій відбувається спілкування. У дискурсі відбивається менталітет і культура, як національна, загальна, так і індивідуальна, приватна ». [8: 47]

Термін «дискурс» широко використовував в своїх роботах відомий німецький філософ Ю. Хабермас. У його роботах дискурс - вид мовної комунікації, обумовлений критичним розглядом цінностей і норм соціального життя. [9: 571-606]

Комунікативний підхід у педагогічній діяльності, що з'явився у 1970-х роках у Європі та поступово розповсюджувався на навчання іноземного мови у всьому світі, заставив людей концентруватись на комунікативних чертах мови як інтегральна частина навчальної програми.

В процесі комунікації іноязычного суспільства створюються предмети обговорення, відбувається обмін думками, що говорять, слухачів і читачів, а також виробляється забезпечення ситуації суспільства.

Створення відповідних для взаємодії контекстів, ілюстрування обміну думками, що говорять, слухачів та читачів, а також обмін та взаємозабезпечення участі різноманітних ситуацій суспільства - все це необхідно для розвитку навчальної середовища, де влаштовується мова та його розвиток відбувається всередині комунікативної перспективи.

Дискурс і прагматика є невід'ємними складовими процесу навчання мови, так як вони представляють два пов'язаних феномена світу, які характеризують людське спілкування.

Навчання мови має сконцентруватися на стратегії побудови повідомлення, полегшити виробництво комунікативного наміру учня, а також, на стратегіях інтерпретації з метою виконання навчальних, розвиваючих, виховних завдань.

Покоління учнів практикували пропозиції на цілеспрямованому мовою і залишалися вельми нездатними до з'єднання цих пропозицій в значущі відрізки дискурсу. У більш пізніх підходах до вивчення мови поняття дискурс стає основною одиницею аналізу. Основою формування педагогічного дискурсу є текст.

Тексти - основа для розуміння і практики використання мови серед великих значущих контекстів. У тексті представлені соціолінгвістичні особливості, які супроводжують природне взаємодія.

У текстах завжди демонструються зразки соціального стану, статусу, віку та інші особистісні характеристики учнів.

На основі тексту учні набувають досвіду при прийнятті рішень, які стосуються вибору лінгвістичних засобів тексту, які сумісні з характеристиками учнів і з прагматичними цілями спілкування.

У процесі комунікації в педагогічному дискурсі відбувається моделювання мовних ситуацій, які стають важливою складовою спілкування, і, хоча ці ситуації вигадані, вони здатні моделювати мовну ситуацію, подібну природному взаємодії.

В процесі реалізації педагогічного дискурсу відбувається передача педагогічного, комунікативного наміру вчителя, емоційно-оцінного підтексту, що характеризує діяльність учнів, а також здійснюється передача ситуативноконтекстної віднесеності висловлювання вчителя, і передача соціальної орієнтованості педагогічного висловлювання.

Дискурс характеризує комунікативний процес, що приводить до утворення певної формальної структури - тексту.

Залежно від дослідницьких завдань дискурс в одному випадку позначає окреме конкретне комунікативне подія, в іншому - має на увазі комунікативна подія як інтегративну сукупність певних комунікативних актів, результатом якого є змістовно-тематична спільність багатьох текстів.

Останнє визначення найбільш точно і органічно розкриває, на наш погляд, суть таких понять, як економічний дискурс, науковий дискурс, дискурс реклами, освітній дискурс та ін.

Для такого підходу до дискурсивного аналізу істотно те, що він залишається в цілому в руслі традиційного аналізу тексту і передбачає роботу з текстом. Початковим етапом в дискурсивній аналізі завжди є рівень конкретної мовної реалізації дискурсивного змісту, тобто рівень тексту. Його лінгвістична інтерпретація здійснюється в руслі традиційного лінгвістичного та стилістичного аналізу.

Власне дискурсивний аналіз полягає в проектуванні на елементи змістовно-смісловий і композиційно-мовної організації тексту психологічних, політичних, національно-культурних, прагматичних та інших факторів.

Отже, можна сказати, що в лінгвістичній науці до теперішнього часу сформувалися два основних поняття дискурсу:

- дискурс як текст, що актуалізується в певних умовах;
- дискурс як дискурсивна практика.

Що стосується досліджень дискурсу, то існує безліч підходів. До його вивчення в даній роботі обрано підхід, що характеризує дискурс як комунікативний процес, що приводить до утворення певної формальної структури - тексту або текстів.

В.І. Карасик розуміє під дискурсом «текст, занурений у ситуацію спілкування», що допускає «безліч вимірів» і взаємодоповнюючих підходів у вивченні, в тому числі прагмалінгвістических, психолінгвістичний, структурно-лінгвістичний, лінгвокультурний, соціолінгвістичний [7: 5-6].

Н.Д. Арутюнова розглядає дискурс як «зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами», як «мова, занурена в життя» [1: 136-137]. Тому термін дискурс, на відміну від терміна текст, не застосовується до древніх і ін. Текстів, зв'язки яких з живим життям не відновлюються безпосередньо [1: 136-137].

Дискурс - це сукупність письмових та усних текстів на тій чи іншій мові в рамках тієї чи іншої культури за всю історію їх існування [8: 16-24]. Очевидно, що позиція Е.Ф. Кірова близька до висновків Н.Д. Арутюновой в тому сенсі, що дискурс - це сукупність письмових чи усних текстів та ситуації їх створення та актуалізації.

Таким чином, на сучасному етапі наукових лінгвістичних досліджень поняття дискурсу і тексту вже не настільки часто ототожнюються, як це було раніше. У їх трактуванні лінгвісти виділяють ряд відмінностей, які можна умовно розділити на дві групи. З одного боку, поняття дискурсу і тексту протиставляються по параметру динаміка комунікації (дискурс) / статика об'єкта (текст). З іншого боку, ставлення текст / дискурс трактуються як відношення частина / ціле.

Отже, у своїй роботі я буду керуватися визначенням поняття «дискурс», відштовхуючись від тверджень Н.В.Ярцевої, В.Д.Стариченок, Е.Лакло, Ш.Муфф і Г.В.Орлова, оскільки вважаю, що саме їх обґрунтування цього терміну мають дуже багато спільних рис, а в комплексі, вони у певній мірі можуть найточніше пояснити його значення.

Тому підсумовуючи все що було вище сказано, можна зробити висновок, що не дивлячись на теорію, його типологія вже тривалий час розробляється та доповнюється лінгвістами.

Але на даний момент ще немає точного визначення цього поняття, яке би змогло включити всі його аспекти. В той же час дискурсу значно ширше поняття тексту, тому що дискурс включає у собі наступні чинники, такі як психологічні, культурні, соціокультурні так інші.

Іншими словами я можу сказати, що дискурс – це абстрактний інваріантний опис, що реалізуються в конкретних текстах.

1.3. Науково-фантастичний дискурс, його дефініції та особливості

Щодо лінгвістичних дослідженнях, то науково-фантастичні твори розглядаються більше як результат створення науково-фантастичного дискурсу.

Одним із засновником науково-фантастичного жанру американської літератури середини ХХст, являється А.Азімов. Він надав науково-фантастичному дискурсу чітку характеристику, яка була відображена у його творчості [11: 226].

Науково-фантастичний дискурс виражається в лексиці та пов'язаний в з освоєнням космосу, космічними польотами, науковими відкриття. Так вважає науковець Азімов.

Саме у ньому повинна використовуватися велика кількість неологізмів, наукових термінів та футуристичних понять. Це, насамперед, обов'язкові елементи науково-фантастичного дискурсу, такі, як 22 "Галактика", "екзотичні планети", "міжгалактичні зорельоти", "гіперкосмос", "гіперпростір", тощо [11: 4].

Але самим важливим не є сам набір цих елементів, а скільки цільова настанова та завдання їхнього ви користування, а ще й в першу чергу це переосмислення актуальних проблем та призначення та роль особистості в її долі.

Необхідність виділення науково-фантастичного дискурсу визначається тим, що надає на своїх читачів більший вплив, ніж художня література реалістичних жанрів.

На даному етапі дослідження науково-фантастичного дискурсу є актуальною задачею уточнити функції наукової фантастики і в першу чергу наукової фантастичної літератури.

Наукова фантастика поширює свою проблемну область на території науки, техніки, економіки, соціології, соціальної психології, психології самої людини.

У науково-фантастичну літературу залучаються знання з фундаментальних, прикладних і гуманітарних наук і адаптуються до розуміння читача з метою описати ідею, що виходить за рамки реалізму.

Протягом ХХ століття віра в науково-технічний прогрес перестала бути абсолютною; в НФ-літературі ж розчарування в прогресі призвело до появи нових функцій.

Література стала інструментом адаптації техніки і технології до людського буття, переосмислення їх ролі. Інакше кажучи, нове відкриття, новий винахід, нова машина вже не були центром твору.

Вони залишилися, але стали доповненням до проблем самої людини: як з їх допомогою змінюється життя, що вони можуть дати, яку вигоду з них можна витягти.

У НФ-літературі з'явилося менше проривних ідей, але створилася маса творів, де вже відомі фантастичні припущення обігравалися по-новому, з несподіваної точки зору. Наприклад, «Машина часу» Уеллса була написана понад століття тому, а скільки творів використовували ідею темпорального переміщення, як слабких, так і великих - вже не злічити. Виходить, що раніше НФ розповідала, що машина часу, ймовірно, можлива. Зараз любитель НФ може з упевненістю говорити, що напевно її винайшли в майбутньому і з нетерпінням (як варіант - з побоюванням) чекає моменту, коли її реально винайдуть.

Тобто машина часу, не будучи предметом об'єктивної реальності, вже надає на життя значної кількості людей нульове вплив. До неї звикли як до даності, нехай і фантастичною.

На мою думку самою валивлю частиною науково-фантастичного дискурсу є зосередженість на психологічних питаннях, відношення людини та Всесвіту, а також людей та інопланетних істот.

За визначенням науковці Л. Рильшикової та К. Худякова, науково-фантастичний дискурс – це в першу чергу «...особливий тип художньо-літературного дискурсу, домінуючою рисою якого є відтворення фантастичної реальності з метою передачі етичних, моральних позицій (етосу), думки, ідеї (логосу) та почуття (пафосу) літературної особистості для втілення його ідеалів і цінностей у дивних і незвичних формах «можливих світів», маючи на меті художній вплив на читача [36: 266].

Формулюючи поняття НФ дискурсу, С. Г. Іняшкін вважає, що «... Науково-фантастичний дискурс розглядається як унікальне дискурсивне утворення, що має пророчий характер, адже являє собою набір реалізованих у науково-фантастичних творах висловлювань на тему майбутнього, що узгоджені певними правилами побудови, маючи інформуючу, розважальну, моделюючу, застережну, а також спонукаючу до розвитку наукових сфер мету» [22: 8].

Е. В. Медведева зробила висновок про те, що науково-фантастичний дискурс є «особливим різновидом художнього дискурсу», який об'єктивується в текстах, що відображають фантастичні моделі реальності, які використовуються автором для здійснення художнього впливу на читача [27: 201].

В рамках НФ дискурсу моделюється «можливий світ в квадраті» (реалістичний світ створений автором поєднується з елементом фантастичного). Він будується на раціональній основі, не виходячи за межі реального досвіду відомої йому дійсності, по-новому комбінуючи властивості бачених раніше предметів і явищ, та переносячи реалії сучасної йому життя і культури на область зображуваного фантастичного буття» [27: 228].

Тому можна прийти до висновку, що науково-фантастичний дискурс – це звичайно поєднання водночас наукового, художнього та фантастичного дискурсу, який характеризується певними рівнями, такими як розвиток

технологій, космічні подорожі, зображення майбутнього або реакція людства на зміни.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи все що сказано вище, можна дійти до виснову, що науково-фантастичний дискурс – тип художнього дискурсу, мета якого поєднати фантастичну та наукову реальність. За допомогою певних пластів лексики та ідейно-смыслових рівнів дискурс художньо впливає на читача.

Науково-фантастичний дискурс також має свої притаманні функції. Це не лише пов'язане з його міждискурсивною природою, а саме поєднання фантастичного та впровадження в художній літературі характеристик наукового дискурсу.

Потрібно виділити важливі особливості в науково-фантастичному дискурсі, серед яких є:

- створення ілюзій достовірності (відступність уявлень про світ);
- наявні риси «гуманітарної» (опис неіснуючих світів, істот які взаємодіють з людьми);
- наявність «науково-технічної» риси (поява нових технологій, знань, розвиток науки та наслідок прогресу);
- зображення так званих «макродеталей» оточуючого світу;
- категорії наукової фантастики (наукові, просторові та філософські); катастрофи (соціальні або світового масштабу).
- «когнітивне відчуження» - реалізація прийому за допомогою фантастичного допущення;
- логічною обгрунтованою посилкою в рамках наукової картини світу є фантастична посилка;
- на основі відомих тенденцій або постановки наукових і соціальних проблем є моделювання реальності;

- першочергове значення мають соціальна, філософські або глобальні проблематики;
- другорядне значення – це внутрішні конфлікти однієї людини;
- вписування на перший план «людина, як член суспільства», а не «особистості».

На даний момент наукова фантастика вважається один із найпопулярніших напрямків літератури.

Розквіт наукової фантастики припадає на ХХ століття, тому ще пов'язане переважно з розвитком науки і техніки. Також наукова фантастика є галуззю художньої літератури, яке присвячена прогнозування майбутнього.

Зв'язок науки і наукової фантастики проявляється в їхніх «популяризацій знань», які в свою чергу привертаються увагу дуже велику кількість читачів, не пов'язаних з наукою.

На лексичному рівні засобами реалізації науково-фантастичного дискурсу можна вважати топоніми, що вказуються на «точність» фантастиної адреси, лексеми, які зазначають раптовість, термінологічну лексику, неологізми, які використовуються при технічному описі.

В науково-фантастичних творах виділяють декілька самих важливих та основних тем, такі як: еволюція або мутація людини, паралельні світи, космічна подорож, доля наукових винаходів, катаклізм, війни майбутнього, контакт з інопланетним розумом, подорож у часі.

Перекладач при перекладі художніх текстів не має велику кількість сил і прав щоб змінювати емоційно-сміслову домінантну, яка задана автором текст.

Її певні трансформації і модифікації можуть спостерігатись в перекладацьких працях.

Найголовніші типи лексичних трансформацій застосовуються в перекладі та включають наступні перекладацькі прийоми, такі як: калькування, транскрибування та транслітерація, лексико-семантичні зміни (модуляція, конквертизація, генералізація).

Таким чином для наукової фантастики важливе враження достовірності та залежить від опрацьованості науково-фантастичного допущення, а особливо створюється завдяки впровадженню в текст твору певного обсягу характеристик наукового дискурсу.

В заключенні хочеться сказати що на лексичному рівні засобами реалізації науково-фантастичного дискурсу є: термінологічна лексика, неологізми при технічному описі, топоніми, що забезпечують вказівку "точної" фантастичної адреси, історичні реалії, okazіоналізми, лексеми, що позначають раптовість, несподіванку і дивний характер подій, що відбуваються.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИХ РОМАНІВ

2.1 Зміст та види перекладу

Переклад – це відтворення оригіналу за допомогою засобів іншої мови. Основною задачею перекладу є збереження форми і змісту єдності.

Науковець Ю.Найда визначає переклад по-іншому, як процес. Він думає що переклад має задовольнятися 4 основними вимогами:

- 1) передавати зміст;
- 2) мати легкість і природність викладу;
- 3) передавати дух і стиль оригіналу;
- 4) викликати рівнозначне враження [28: 193].

Л.Бархударов стверджує що переклад – «це процес перетворення мовленнєвого твору на одній мові, а мовленнєвий твір на іншій мові, особливо із збереженням незмінного плану змісту, тобто значення». [6: 12].

«Знати багато мов — значить мати багато ключів до одного замка»
[28: 243].

Важлива роль перекладачів, бо вони виступають посередниками між народами, які особливо спілкуються і найрізноманітніших сферах, тому що знання іноземних мов, як і сьогодні, так і в давні часине можна назвати масовими.

Основна суть перекладу залягає в тому, щоб точно висловити засобами однієї мови те, що було вже зафіксоване засобами іншої мови у нерозривній єдності змісту і форми [17: 36].

Переклад – процес відтворення письмового тексту чи усного вислову засобами іншої мови [17: 38].

Переклад дуже важливий в наші часи. В першу чергу це передавання змісту, то спочатку перекладаються не слова, граматичні конструкції, а саме думки та міст оригіналу. Труднощі з якими можуть зіштовхнутись перекладачі – це недостатність знань мови оригіналу, яко перекладається той чи інший текст.

Існують декілька видів перекладу. За формою переклад поділяється на **усний та письмовий**.

Усний переклад використовується щоб передати інформацію під час особистого контакту. Наприклад, в процесу укладання контрактів, на лекціях або під час доповідей. На відміну **письмового перекладу** усний роблять відразу, не маючи можливостей користуватися довідковою літературою. Таке усний переклад може бути як послідовним так і синхронним.

Послідовний переклад - це зазвичай переклад повідомлення або почутого з однієї мови на іншу відразу після його прослуховування.

Синхронний переклад – це переклад який робить перекладач одночасно з отриманням усного повідомлення.

За *способами перекладу* розглядають **буквальний і адекватний переклад**.

Буквальний переклад таким називають дослідним. Тому що в такому перекладі може зберегтися граматична конструкція або порядок слів, які не властиві мові, якою вона перекладається. Наприклад: Ваш проект самый интересный. – Ваш проект самый цікавий (треба – найцікавіший). Я считаю, что Вы правы. – Я рахую, що Ви праві (треба – Я вважаю, що Ви маєте рацію).

Адекватний переклад на відміну від буквального точно передає стиль оригіналу, його зміст та відповідає всім нормам літературної мови, наприклад: Клиент проживает по адресу... – Клієнт мешкає за адресою ... Предоставленные бумаги к делу не относятся. – Подані папери не стосуються справи [17: 92–96].

Головною метою перекладу є досягнення адекватності.

Особливий вид перефразування звичайно що мають перекладацькі трансформації. Вони мають відмінності від трансформації лише в з погляду на одну мову. Коли ми візьмемо до уваги одномовні трансформації, то візразу же уявляємо перед собою фрази, які будуть відрізнятися один від одного за граматичною структурою. Але в той же час вони будуть мати один і той же зміст, та мають змогу виконувати в тому чи іншому контексті однакову комунікативну функцію.

Відомо що, переклад це не тільки складний процес, який має безліч труднощів, а й проста заміна одиниць мови іншими одиницями мови. І ці труднощі необхідно долати тільки перекладачеві.

Найголовнішим прийомом який допомагає перекладачеві-професіоналу являється трансформації.

Такі перекладацькі трансформації відбуваються лише з причин неповної спільності або відмінності мови української мови та гінді. Спільність між такими мовами задається їх загальною приналежністю до індоєвропейської сім'ї та виявляється в наявності спільних граматичних значень, функцій та категорій, наприклад:

- 1) категорій ступенів порівняння, а особливо прикметників;
- 2) категорій числа у іменників;

3) категорії у дієслова.

Найголовніше завдання перекладача – це вміло зробити переклад, а також як можна вдало та точно передати всю інформацію, яка була укладена в тексті оригіналу при дотриманні відповідних норм мови.

Існують різні визначення «перекладацької трансформації», які були запропоновані Я.І.Рецкером, А.Д.Швейцером, Р.К.Міньяр, Л.С.Бархударовим, В.І.Карабан, Л.К.Латишевим, І.С.Алексєєва, Т.А.Казакова та іншими.

Різні вчені по-різному визначали перекладацькі трансформації. Так, наприклад, Р.К. Міньяр – Белоручев дав таке визначення: "Трансформація – основа більшості прийомів перекладу. Полягає у зміні формальних (лексичні чи граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі"[17: 23].

Я.І. Рецкер ж визначає трансформації як "прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті і знаходимо йому український відповідник" [17: 18].

Швейцер А.Д.: «Перекладацькі трансформації – це міжмовні операції перевираження сенсу» [17: 18].

Архипов А.Ф. під перекладацькими трансформаціями розумів «технічні прийоми перекладу, що складаються з заміни регулярних відповідностей нерегулярними», а також «самі мовні вирази, одержувані в результаті застосування таких прийомів» [17: 20].

Латишев Л. К. , бере до уваги два критерії адекватного перекладу «відступ від структурного і семантичного паралелізму між вихідним і перекладеним текстом на користь їх рівноцінності в плані впливу» [16: 15].

Звичайно що основоположником вважають Л.С.Бархударова. Він найбільш точно відображає сутність питання. Можна зробити висновок, що перекладацькі трансформації – це в першу чергу перебудова вихідного тексту

або міжмовне перетворення, а також перефразування з метою досягнути перекладацького еквіваленту.

В.Н. Комісаров класифікуює перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та лексико-граматичні.

В першу чергу серед лексичних трансформацій Комісаров виділяє транскрибування, транслітерацію та калькування.

Транскрипція та транслітерація – це два способи перекладу лексичних одиниць ориганілу лише шляхов відтворення її форми за допомогою букв мови перекладу [12: 10].

Також до цього всього транскрипції відтворюються за допомогою звукової форми слова, а при транслітерації відбувається побуквенне відтворення слова.

Такий вид трансформації дуже часто використовується в перекладацькій практиці, а в першу чергу при перекладі назв будь-якої організації або власних назв.

За визначення вченого В.М.Комісарова калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці, морфем або слів за хз лексичними відповідниками в мові перекладу.

За допомогою цього перекладу перекладач-професіонал створює нове слово або словосполучення. Цей вид трансформації зустрічається в текстах наукової фантастики [12: 7].

Лінгвіст серед лексично-семантичних змін виділяє генералізацію, модуляцію та конкретизацію.

Конкретизація – це заміна словосполучення або слова іноземної мови.

Для англійської мови властива менша конкретність, ніж українській, тому при перекладі часто використовується прийом конкретизації.

При конкретизації слово з більш широким значенням замінюється словом з більш вузьким значенням.

Це може обумовлюватися відсутністю в мові лексичної одиниці з настільки ж широким значенням, або ж вимогами граматичного і синтаксичного порядку.

Модуліця – це заміна слова або сполучення, значення якого логічно виводиться із значення вихідної одиниці.

Генералізацією - це заміна одиниці іноземної мови, що має більш вузьке значення, одиницею переказного мови з більш широким значенням [12: 13].

Вчений серед граматичних перекладнацьких трансформаций виділяє членування речення, семантичне уподібнення, об'єднання речень та граматичні зміни. Трансформація часто застосовується при перекладі, тому що його структура і різних мовах неоднакова.

Особливо дані використовуються в текстах наукового характеру, тому що наукові праці мають дуже велику кількість складних синтаксичних об'єднань.

В.М.Комісаров до лексико-граматичних трансформацій дві носить описавий та анатомічний переклад, а також компенсацію.

Анатомічний переклад – не властивий до наукової фантастики і текстів, які зазвичай відображають наукові ідеї та вишукування.

Описовий переклад найчастіше застосовується в тих випадках якби немає ніякої можливості для передачі мовної одиниці внаслідок відсутності еквівалента.

Компенсація ж працює в тих випадках, якщо коремі одиниці мови перекладу заповнюються іншим словом в мові перекладу.

Компенсація найчастіше можна зустріти в текстах наукової фантастики. Слід зазначити, що класифікація трансформацій по В.Н. Комісарова є однією з найбільш широко застосовуваних для аналізу перекладу [12: 13].

Наступною класифікацією є І.С.Алексєєвої. В своїй книзі, яка має назву «Введення в перекладознавство» вона пише що саме слово «трансформація» не є

популярною в зарубіжній лєтатурі, а замість ного виступає слово «відповідальність». Ці відповідності Алексєєва ділить на три групи:

1) Готові відповідності. Ці відповідності використовуються якщо перекладач немає іншого варіанту перекладу.

2) Вибір з декількох варіантів. Відповідності, які отримані із допомогою даного прийому називаються варіантними відповідностями.

3) Породження власних відповідників в рамках закономірностей мови. Відповідності, отримані за допомогою даного прийому називаються трансформаціями.

Також серед трансформацій І.С.Алексєєва виділяє заміни, перестановки, опущення, додавання, описовий переклад, компенсація.

Ще до цього Алексєєва стверджує що усі трансформації представляють собою комплексне перетворення, бо рідко зустрічаються в чистому вигляді. Вона виділяє описовий переклад, анатомічний переклад та компенсацію.

Класифікація І.С. Алексєєвої є більш розширеною. Вона зробила точний розподіл перекладацьких відповідностей і серед них виділила досліджувані нами види трансформацій.

На відміну від В.Н. Комісарова, вона ділить 39 відповідності на однозначні еквіваленти, варіативні відповідності та трансформації.

Т.А.Казакова досліджує перекладацький коментар більше як додатковий переклад, тому що, він супроводжується перекладом. В той час як переклад зроблений за допомогою будь-якої лексико-семантичної модифікації.

Такий вид трансформації часто застосовується для перекладу термінів різного характеру або реалій. Також він використовується в тих випадках, якщо наприклад одного перекладу недостатньо, щоб повінстю висвітлити значення слова.

Т.А.Казакова видаляє крім трансформацій особливості перекладу фразеологізмів. На її думку існує кілька можливих способів перекладу фразеологізмів.

Вона включає сюди дослівний переклад, які мають загальні значення, а також використовують фразеологічні словники та переклад-пояснення переносного значення фразеологізму.

Серед граматичних прийомів перекладу Т.А. Казакова виділяє повний переклад, нульовий переклад, конверсія, функціональну заміну, уподібнення, частковий і антонімічний переклад [17: 82].

Щодо повного перекладу застосовується за умови їх функцій в оригінальній мові та переклад, а також за умови повної схожості граматичних форм.

Нульовий переклад застосовується лише коли не збігається вираз форми змісту в рамках даної форми, або коли в обох мовах збігається граматична форма.

Частковий переклад використовується коли одна й та сама граматична форма може лише мати кілька змістових функцій.

А функціональна заміна застосовується тоді, коли граматична форма в оригінальній мові перекладу не збігаються.

Уподібнення застосовується, коли граматична форма мов не збігається в умовах складених конструкцій.

Конверсія застосовується при перекладі слів взаємності від контексту, при конверсії необхідна перебудова речення.

2.2 Специфіка перекладу жанрово-стилістичних особливостей романів у романі «Фундація» Айзека Азімова

Жанрово-стилістичні особливості припускають використання багатьох можливостей мови для відповідності мови перекладу нормі. Відповідність мови нормі є передумовою загального поняття повноцінності перекладу, як в тому випадку, коли оригінал не містить в собі порушень норми і відступів від неї, так і в тому випадку, коли вони в ньому є і передача їх можлива.

В даній роботі ми розглянемо особливості перекладу науково-фантастичних творів на прикладі серій творів Айзека Азімова «Фундація». Роман складається зі збірки п'яти великих оповідань: чотири з них під різними назвами були спочатку опубліковані в журналі *Astounding Science Fiction* в 1942-44 роках. П'ята розповідь була додана спеціально, коли випускали роман в окремій книзі. Разом всі ці твори утворюють єдиний сюжет. Після смерті Айзека Азімова цикл «Фундація» був продовжений вже іншими авторами. Нові романи публікуються лише з дозволу організації, яка опікується спадщиною Азімова.

Foundation - це назва самого утвореного держави, а це вже іменник. Перекласти його на український можна як "Підстава", "Базис", "Установа", "Організація". Звідси і з'явилися розбіжності у перекладачів.

Один з найпопулярніших перекладів це "Академія" Надії Сосновської, вона перевела всю серію, що складається з семи книг. Не менш популярний і переклад "Підстава", з цією версією назви можна знайти всі книги, але деякі від різних перекладачів, наприклад Сергій Борисович Барсою, О. В. Понамарєва, Багато читали переклад, де "Підстава" так і називається "Фонд".

З такою назвою можна знайти лише основну трилогію книг, і при цьому вони будуть від різних перекладачів: С. А. Нікшич, Н. Рогоза, Е. А. Снегірєва.

Є ще рідкісні переклади з назвою "Спільнота" та "Організація", але знайти їх ще складніше.

Відомо що роман Айзека Азімова справив непомірне враження на Усаму бен Ладена, та ,навіть, вплинув на те, що він вирішив створити терористичну організацію «Аль-Каїда».

Більш того, назва роману в перекладі на арабську звучить як Al Qaida. Припустимо, що таким чином, могло стати причиною виникнення назви організації бен Ладена.

На основі цих матеріалів й виконане це наукове дослідження. «Фундація» - це культовий роман в жарні наукової фантастики за авторством Айзека Азімова.

До жанрових особливостей «Фундації» відноситься її належність до кількох піджанрів фантастики, таких як:

1. космоопера;
2. планетарний романс;
3. соціально-філософська фантастика.

Космоопера - це споріднений науковій фантастиці літературний жанр, в якому масштабність і грандіозність цінується вище, ніж реалістичність і обґрунтованість. Численні невідповідності стали візитною карткою напрямки, а також предметом критики частини письменників.

Однак широка аудиторія, слабо знайома з технічними подробицями, не втрачає інтересу до жанру, що забезпечило йому зростання і розвиток по всьому світу. Персонажі космоопера часто підкреслено героїчні (адже найчастіше їм доводиться мати справу зі злом галактичного і вселенського масштабу). У разі космоопера всім знайомі і рідні ситуації з їх конфліктами і діями переносяться в інший антураж. Космос, який для людства в реальному житті є все ще порожнім, холодним і незрозумілим, тут освоєно, населений всякої екзотичної життям, і це дуже цікаво.

У романі Айзека Азімова «Фундація» дії відбваються в галактиці далекого майбутнього під владою науковці, які йдуть по плану Селдона. Основна дія відбувається на планеті Термінус. Масштаби цієї планети заворожують, так як в романі головний герой хотів передбачити історичні події в межах Галактики і заснував на давно забутій планеті, де зібрав всіх видатних вчених. Планета Термінус знаходиться на окраїні Галактики, "там, де кінчаються зорі". Це планета яка має м'який клімат та високий коефіцієнт водного простору, майже без мінеральних ресурсів. За допомогою всіх розрахунків Селдона, Термінус має стати ядром нової галактичної імперії. Психоісторик передбачає, що планета буде проходити через серію криз, опис яких присвячений книги саги. Перша з криз пов'язана з розпадом імерії, що приведе до того що вчені скоріш за все будуть втрачати фінансування, яке призведе до розв'язання практичних питань

виживання. Навіть всі інші кризи, такі як: міжпланетна торгова мережа, торговий союз та зіткнення із залишками старої імперії, не зламує планет Термінус, а навпаки витримує зіткнення, використовуючи своєю буде використовувати свою технологічну перевагу. До п'ятсотого року міжцарства Термінус охопить велику частину колишньої імперії та стане могутнім військовим центром союзу планет. Завдяки цим деталям роман А. Азімова «Фундація» відноситься до піджанру наукової фантастики космоопера.

Планетарний романс – це піджанр космоопера. В ньому досить велика частина дії складається з пригод на одній планеті, яка характерна культурними або фізичними властивостями. Оскільки майже всі події в романі відбуваються на одній планеті – Термінус, а центральна історія це розповідь про Гарі Селдона та його план, а також боротьбу народів за власну культуру та життя.

Соціально-філософська фантастика - жанр науково-фантастичної літератури, в якому провідну роль відіграють різні опису зв'язку технічного прогресу і соціального устрою суспільства майбутнього, химерні варіанти впливу технологій на соціум, близьких до опису технократії і розмірковує про загальнолюдські цінності, про взаємодії людини і общества.

Використання фантастичних мотивів дозволяє показати розвиток суспільства в незвичайних, ніколи не існували в реальності умовах і міркувати про загальнолюдські цінності реального світу. Поширеними формами соціальної фантастики є утопія і антиутопія.

Цю думку поділяв Азімов, та в своїй статті «Соціальна наукова фантастика» порівнював форми суспільного устрою зі свого роду «соціальним експериментом на папері» та зображення ймовірного майбутнього.

Також Айзек Азімов привчав читача до можливих змін, змушував думати уздовж різних напрямків, а також вбачав «велику службову роль наукової фантастики». Наукова фантастика, на думку Азімова, може досліджувати ймовірні шляхи суспільного розвитку та своєчасно застерігати про небезпеку. А

найголовніше – це зробити логічне міркування про долю людства та надбання можливих більш широких мас.

Історія перетворення Землі в радіоактивну планету, яка має на меті в черговий раз попередити людство про реальну загрозу. Тісно переплітається соціально-філософська тематика трилогії «Фундація» Азімова.

Твір зовні являє собою блискучу суміш фантастики та історико-пригодницького роману, проте ідеї його значно глибша і різностороння. В трилогії Азімова міжгалактична організація «Фундація», про існування якої ніхто не знає, бере на себе відповідальність визначати напрямок розвитку людей на різних планетах і галактиках.

Для цієї мети була розроблена спеціальна наука - «Психоісторія». За поняттями Землі, Фундація діє на благо, але чи варто навіть в ім'я прогресу позбавляти людство його історії, штучно прискорюючи розвиток? Чи має право одна людина, або навіть «ціла» організація, вершити долі інших цивілізацій? Мул розуміє це вчасно. Він бореться з Фундацією, використовуючи свої ментальні здібності. Від одного слова Тревиза з роману «Фундація і Земля» Азімова залежить напрямок прогресу цілої Галактики. Тревіз робить вибір, керуючись своєю надприродною здатністю передбачати майбутнє, але його рішення ставить людство на край загибелі. Людство саме повинно відповідати за свої вчинки і не вправі очікувати допомоги.

Як ми бачимо, все це підходить роману А.Азімова «Фундація».

До стилістичних особливостей роману А.Азімова «Фундація» перш за все відноситься художній стиль мови. Але також в романі зустрічається і науковий стиль, як наприклад: *«Усі ці визначення містили приховане вихідне положення, що реакції людських груп завеликі для справжньої статистичної обробки. Необхідний розмір такої групи може бути визначений за допомогою першої теореми Селдона, яка... Іншим вихідним положенням було те, що людська група не повинна підозрювати про психоісторичний аналіз, щоб її реакції були справді випадковими.»* [46: 312]

Розмовний стиль ще один зі стилів роману А.Азімова «Фундація». В цьому стилі написані майже всі діалоги в творі.

Твір А.Азімова «Фундація» повниться науково-фантастичною лексикою, великою кількістю термінів та авторськими неологізмами. «Усі цитати з «Галактичної енциклопедії» взяті з її 116-го видання, опублікованого видавництвом «Encyclopedia Galactica Publishing Co» (Термінус), із дозволу видавців. Декілька прикладів звідти:

«*Star hopping*» , «*Стрибки зорями*» - пошук тьмяної зірки на небі з допомогою телескопа, коли за орієнтир беруть яскраву зірку.

«*Dam*» - в англійській мові слово *dam* має кілька значень, серед яких матка (самиця, що народила дитинчат) і архаїчний відповідник до слова «мати».

«*Turgor*» , «*Тургор*» - тут: «атмосфера».

«*Manifest Destiny*» - тут автор проводить паралель з доктриною «явного призначення» (*Manifest Destiny*), що виправдовувала американську експансію XIX ст.

«*Pax Romana*», «*Римський рим*» - мирним періодом в історії Римської імперії, що зазвичай датується 29 р. до н. е. – 180 р. н. е.

«*Dead hand*» , «*Мертва рука*» – негативний або небажаний безперервний вплив якогось чинника.

«*Lese majeste*» , «*Образ величності*» - злочин, що означає нешанобливі висловлювання про монарха або його певні дії.

«*Kinetic weapon*» , «*Кінетична зброя*» - зброя, що діє на ціль за допомогою сталого або твердого тіла, яке звісно буде наносити ураження. До кінетичної зброї відносять вогнепальну, метальну, парову гармату, прискорювач мас та пневматичну зброю, [48: 630–653].

2.3 Сучасні підходи щодо перекладу науково-фантастичних творів

Фантастичному тексту відводиться вельми помітне місце в літературі. Переклад фантастичного тексту представляє собою досить важке завдання для перекладача, оскільки він характеризується певною специфікою.

Фантастичні твори і їх міжмовна передача вкрай важливі для сучасної теорії перекладу, але в даний час особливості і труднощі перекладу фантастичних творів недостатньо описані, відповідно, не розроблені типологія можливих перекладацьких помилок і перекладацькі стратегії на основі порівняльно-порівняльного аналізу.

Використання певної лексики і стилістичних прийомів як безпосередня частина композиції фантастичних творів формує загальний авторський стиль, відображає індивідуальність письменників, оригінальність їх думки, робить їх твори впізнаваними.

Ще з більшими труднощами можуть зіткнутися читачі перекладу. Завдання перекладача максимально доступно і точно передати фантастичні реалії, зустріч ющиєся в фантастичних творах.

Прийоми, використовувані для передачі реалій в перекладі, можуть бути узагальнено зведені до двох: транскрипції і перекладу (в широкому сенсі слова).

Транскрипція передбачає передачу реалії на мову перекладу за допомогою його графічних засобів, при цьому з максимально допустимим цими засобами фонетичним наближенням до її оригінальної фонетичної форми.

До переведення (або заміни) реалії вдаються, як правило, в тих випадках, коли транскрипція з якої-небудь причини неможлива або небажана. Найбільш вживаними є такі прийоми:

- 1) Введення неологізму: калька, полукалька, освоєння, семантичний неологізм;
- 2) Заміна реалії реалією;
- 3) Приблизний переклад: принцип родовидові заміни, функціональний аналог, опис;
- 4) Контекстуальний переклад.

При створенні фантастичних текстів індивідуалізація і оригінальність грають важливу роль, адже завдання письменника-фантаста - створити і найбільш докладно описати вигаданий світ, тому відмітною особливістю творів в цьому жанрі є велика кількість окказиональної лексики, реалій і власних назв.

Процес передачі цих елементів на мову перекладу можна звести до двох етапах: визначення значення лексичної одиниці з урахуванням контексту і його передача засобами мови перекладу використанням прийомів транскрипції, транслітерації, калькування, заміни, приблизного або контекстуального перекладу.

Р.Л. Стівенсон є класиком і одним з перших фантастів ХІХ ст., Що поклали початок розвитку фантастики як окремого жанру.

Фантастика як літературний жанр пояснюється тим, що фантастичні твори описують світи, які відрізняються від реального, рясніють реаліями і колізіями, невластивими звичайному житті.

Кожен фантаст, відповідно до своєю майстерністю і фантазією, моделює свій власний світ, іноді майже не відрізняється від реального.

Іноді вигаданий світ може бути настільки непорівнянний з буденністю і побудований за своєю логікою, що читачеві буде потрібно певна кваліфікація і фантазія, щоб вловити ідею автора і зрозуміти його систему категорій. У зв'язку з цим перекладач повинен володіти всім арсеналом мовних засобів, щоб здійснити якісний, адекватний переклад.

Висновки до 2 розділу

Найголовнішою перешкодою при створенні наукової фантастики вважають поєднання відразу кількох дискурсів в рамках одного твору: наукового, художнього та фантастичного.

Також пролемою наукової фантастики вважають інтеграцію фантастичного елементу в торах, тому що, на відміну від фентезі, яку потрібно

пояснювати не тільки з точки зору наукового дискурсу, а й за допомогою точних наук.

Переклад – це відтворення оригіналу за допомогою засобів іншої мови та обов'язково збереження форми і єдності. Однією з важливих форм міжкультурних взаємин є переклад.

Перекладачі дуже часто виступають посередниками між народами, тому що, знання іноземних мов як сьогодні, так і в давні часи не можна назвати масовими.

Зміст там суть перекладу полягає в тому щоб повно і обов'язково точно висловити засобами однієї мови те, що вже було зафіксовано засобами іншої мови.

В першу чергу переклад – це передавання змісту того, що вже було висловлене. Перекладачі перекладають не слова, граматичні конструкції або засоби мови оригіналу, а зміст оригіналу та їх думки. Дотримуючись теорії можна зробити висновок, що немає неперекладних матеріалів, а є складні для перекладу тексти.

Труднощі які виникають пов'язані лише з недостатнім знанням мови оригіналу, тобто мови, якою перекладають, або відсутність словників.

Головною метою перекладу є досягнення адекватності. Основним завданням перекладача при досягненні адекватності 0 це вміло розбиратися ра зробити різні перекладацькі трансформації, для того щоб текст якомога більше передав всю інформацію, укладені в тексті оригіналу та при дотриманні відповідних норм мови.

Класифікація перекладацьких трансформацій таких вчених як Т.А. Казакова, В.М. Комісара та І.С. Алексеєва в цілому збігаються, але класифікація Т.А. Казакової досить відрізняється від інших. Вчений не тільки серед лексичних модифікацій виділяє нейтралізацію та емпатізацію, а також перекладацький коментар. Якщо брати до уваги граматичні модифікації, то вона виділяє частковий, повний та нульовий переклад, а також конверсію та уподібнення.

У сучасній теорії художнього перекладу виділяють три основні тенденції:

- 1) Функція перекладу як частини культури мови перекладу йде від тексту як одиниця мови теорії;
- 2) Оцінний підхід замінюється дескриптивним;
- 3) На текст перекладу переноситься основна орієнтація з оригіналу;

Переклад фантастичного тексту представляє собою досить важке завдання для перекладача, оскільки він характеризується певною специфікою.

У зв'язку з цим перекладач повинен володіти всім арсеналом мовних засобів, щоб здійснити якісний, адекватний переклад.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТАКТИКИ ТА СТРАТЕГІЇ СЕРІЙ ТВОРІВ АЙЗЕКА АЗІМОВА «ФУНДАЦІЯ».

3.1 Перекладацькі трансформації як засіб досягнення адекватності перекладу

Головною метою перекладу є досягнення її адекватності. Основною задачею перекладача при досягненні адекватності є вмінне вдало зробити різні перекладацькі трансформації аби текст перекладу був як найбільш точним, та передав всю суть інформації, яка укладена в оригінальному тексті та дотримується всіх відповідних норм мови.

Свою класифікацію перекладацьких відповідностей пропонували багато фахівців в області як теоретичного перекладознавства, так і практичного перекладу.

У цих класифікаціях багато спільного, але також багато відмінностей, які вказують на деякі спірні моменти в підборі того або іншого відповідності і розкривають всю складність застосування теорії перекладу на практиці.

Однією з найвідоміших є класифікація перекладацьких відповідностей В. Н. Комісарова. В.Н. Комісарів пише про переведення як про явище, яке за своєю структурі є складним і багатостороннім, тому його окремі аспекти можуть бути предметом дослідження різних наук [22: 34].

Вчений виділяє лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації. В основі його класифікації лежать три основних групи трансформацій, кожна з яких має на увазі наступні види трансформацій:

Лексичні трансформації:

- 1) транскрибування;
- 2) транслітерація
- 3) калькування
- 4) лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація та модуляція).

Граматичні трансформації:

- 1) синтаксичне уподіблення;
- 2) перестановка.

Лексико-граматичні трансформації:

- 1) конкретизація;
- 2) генералізація;
- 3) модуляція.

Перекладацькі трансформації мають свій особливий вид та форму перефразування – це міжмовне, яке має особливі відмінності від трансформації, але тільки в рамках однієї мови.

Якщо ми говоримо про одномовні трансформації, то тут треба наголосити на тому, що вони відрізняються одна від одної за граматичною структурою. Також, здатні виконувати одну й ту саму комунікативну функцію та мають практично один і той же зміст.

Переклад – це складний процес, який в першу чергу має ряд труднощів, які перекладача зобов'язаний долати.

Трансформація – це один із прийомів, який допомагає перекладачеві при роботі.

Перекладацькі трансформації здійснюються при відмінності української мови та мов гінді, а також з причини неповної відмінності або спільності. Спільність між граматичними властивостями українською мовою та мовою гінді та приналежність їх до індоєвропейської сім'ї є: категорії дієслова, ступенів порівняння прикметників та числі у іменників.

Різниця між граматичними властивостями відбувається в неподібних граматичних категоріях, таких як: дієприслівник в українській мові, фіксований порядок слів в мові гінді, артикль в мові гінді і т.ін.

Л. К. Латишев досліджує та визначає трансформацію як спосіб перекладу, для якого більше характерний підхід від семантико-структурного паралелізму між оригіналом і перекладом.

Протилежний спосіб перекладу, застосування якого можливо при семантико-структурному паралелізм оригіналу і перекладу, - це підстановка.

В цілому, класифікація Латишева Л. К. має схожі з іншими класифікаціями перекладацьких трансформацій риси і містить наступні трансформації:

- 1) лексичні трансформації (відхилення від прямих словникових відповідностей, це контекстуально-синонімічні заміни лексем);
- 2) стилістичні трансформації (зміна стилістичного забарвлення перекладної одиниці);
- 3) морфологічні трансформації (заміна однієї частини мови іншою або декількома частинами мови);
- 4) синтаксичні трансформації (зміна синтаксичних функцій слів і словосполучень);
- 5) семантичні трансформації (перетворення, що виходять за рамки суто мовних модифікацій);

б) змішані трансформації.

Крім того, Латишев Л. К. згадує ще два види поширених перекладацьких трансформацій: антонімічний переклад та конверсній трансформацію - «перетворення вихідної фрази, в результаті якого виходить нова фраза, що відображає те ж саме, що і вихідна фраза - відношення між елементами ситуації дійсності, але описує це відношення з іншого кінця».

Застосування трансформацій як прийомів повинно бути мотивовано тим, що вони забезпечують більшу ступінь еквівалентності, ніж будь-який з можливих регулярних відповідностей, дозволяють уникнути негативних наслідків використання регулярних відповідностей в певних контекстах.

А.Ф.Архипов вказує що мотивами трансформацій можуть бути наступні явища:

- прагнення уникати неприродності, неестетичності та нелогічності перекладу;
- прагнення надати читачеві лише важливу інформацію та знати надлишкову;
- прагнення наблизити переклад до його норм, тобто ідеалізувати;
- прагнення відтворити гру слів та інші стилістичні фігури.

Універсальної класифікації перекладацьких трансформацій не існує.

Початківець перекладач може взяти за основу одну з них а, в подальшому творчо її переосмислити і доповнити.

Потрібно зазначити класифікацію Л.С.Бархударова, який звів трансформації до 4 основних типів змін:

- 1) Перестановки (в найпростішому вигляді зміна порядку слів у реченні);
- 2) Заміни (частини мови, слів з більшим загальним значенням словами):
- 3) Додавання (звичайни випадок – лексичні додавання в якості компенсації втрати граматичних засобів виражених тих чи інших значень);
- 4) Опущення (дія, зворотне додавання).

Серед перекладацьких трансформацій чимало і всіляких замін і доповнень, які Фитерман А. М. та Левицька Т. Р., наприклад, вносять в категорію лексичних трансформацій. Бархударов Л. С. називає такі види замін: заміна форм слова, заміна частин мови, заміна членів пропозиції, синтаксичні заміни в складному реченні, лексичні заміни (конкретизація, генералізація, заміна слідства причиною і навпаки), антонімічний переклад та компенсація.

Тут необхідно звернути увагу на те, що вже згадані конкретизація і генералізація відносяться, згідно з класифікацією Бархударова Л. С. до групи лексичних замін, т. к. при перекладі таким способом замінюється елемент мови початкового тексту.

Крім того, Бархударов Л. С. виділяє перестановки в окрему групу трансформацій: зміна порядку слів і словосполучень в структурі пропозиції, зміна порядку проходження частин складного пропозиції і перестановка самостійних пропозицій в ладі тексту.

Ф.Беєр та П.І.Копанев в своїх роботах відзначають конкретизацію, смисловий розвиток, анатомічний переклад, додавання та опущення. А.Ф.Архіпов лише лексико-семантичні та граматичні трансформації.

Лінгвіст Ю.Найа в книзі «До науки переводити» приводить до перекладацьких трансформацій, до який відносить додавання, зміни та опущення. У рубриці «Додавання» описуються наступні випадки:

- 1) заповнення еліпсів;
- 2) додаток при зміні граматичної структури (вказівка діяча при зміні якоїсь застави);
- 3) експліцитно передача імпліцитного смислу;
- 4) відповіді на риторичні запитання;
- 5) повторення частини попереднього висловлювання як сполучна ланк;
- 6) використання лексичних дублетів.

Опущення при перекладі стосуються деяких елементів матеріалу, а в основному – це повторів, сполучених ланок, категорії іноземних мов, деякий звернень або референта (заміни імені займенника).

Заміни при перекладі включають в себе заміну граматичних категорій та звуків, фразеологічних одиниць та окремих слів, порядку елементів та частин мови.

Г. М. Стрілковський поділяє трансформації (перетворення) на логічні (зміна причинно-наслідкових зв'язків між поняттями, уподібнення, розширення і звужень понять) і функціональні (адекватна заміна, компенсація понять).

Л. К. Латишев вказує, що в результаті порівняльного аналізу виділяється два основних класи трансформацій – структурно-рівневі та змістовні. Для структурно-рівневих трансформацій характерна зміна мовного статусу трансформованих одиниць. Зміна трансформованого змісту при цьому не враховується.

Синтаксичні трансформації можуть поєднуватись з категоріально-морфологічними трансформаціями, тобто мають змогу перетворитись з одного типу пропозицій в інший. Також, вони змінюють свій синтаксичний статус слова та відбуваються лише на поверхневому рівні.

Основою суті стилістичних трансформацій є заміною вихідного відрізка тексту та змінює його стилістичне забарвлення. Ці трансформації необхідні при перекладі вульгаризмів.

Лексичні трансформації полягають у вираженні вихідного змісту нееквівалентними лексичними засобами. Ці трансформації ведуть до реальних видимих змін трансльованого змісту.

Провідною ознакою ситуативно-семантичних трансформацій є зміна змісту тексту. Під час процесу змінюються лише вибір складових описуваної ситуації. Те ж саме ситуація відображається за допомогою інших, ніж в оригіналі, ознак.

Експлікація змісту – це наступна група перекладацьких прийомів. Вона надає більш владний спосіб виявити чітку та явну форму. Наприклад,

випрямлення висловлювання, суть якого полягає в тому, що непряме висловлення перетворюється в пряме.

Різновидом випрямлення висловлювання вважається деметафорізація – це заміна метафоричного способу іншим. Але якщо є можливість зберегти метафоричний план змісту, то це потрібно робити.

Функціонально-адекватні зміни – ще один прийом змістованих трансформацій. Їх дія полягає в заміні частини вихідного змісту на інший, а також здатність використовувати ту ж саму мовну функцію.

Ці зміни використовуються при передачі приказок та прислів'їв, а також передачі метафор.

Цікава класифікація перекладацьких трансформацій Швейцера А. Д. Справа в тому, що він, класифікуючи трансформації, говорить не про їх види, а про рівні, на яких можливе застосування трансформацій:

- 1) трансформації на компонентному рівні - заміна морфологічних засобів лексичними, іншими морфологічними, синтаксичними або фразеологічними і т. д.;
- 2) трансформації на прагматичному рівні - компенсації, заміна одних стилістичних засобів іншими, заміна алюзій (реалій) на аналогічні, що інтерпретує прийом (пояснювальний переклад та перекладацькі компенсації);
- 3) трансформації на референціальному рівні - конкретизація, генералізація, заміна реалій, переклад за допомогою реметафорізацій, метонімічна трансформація, реметафорізація, деметафорізація;
- 4) трансформації на стилістичному рівні - компресія (еліпсис, семантичне стяження, опущення надлишкових елементів, лексичне згортання), розширення.

З цієї класифікацією видно, що на одному рівні можуть бути і лексичні, і граматичні трансформації.

Таким чином, з огляду основних класифікацій перекладацьких трансформацій стає ясно, що розподіл трансформацій на деякі види і вибудовування їх типологій носить умовний характер.

Адже в більшості випадків кожна з вищеназваних трансформацій навряд чи зустрічається в чистому вигляді, вона, як правило, поєднує в собі ще якусь трансформацію.

Разом вони перетворюють вихідний мову і з їх допомогою здійснюється процес адекватного перекладу.

3.2 Лексичні перекладацькі трансформації

Лексичні трансформації являють собою заміну окремих лексичних одиниць оригінальної мови на лексичні одиниці перекладної мови.

Лексичні трансформації є невід'ємною частиною наукових текстів, включаючи тексти наукової фантастики, адже в них зазвичай використовується значна кількість власних імен, назв та термінів.

В.Н.Комісаров класифікує перекладацькі трансформації на лексичні, які включають в себе граматичні та лексико-граматичні, а також лексико-семантичні заміни. Вчений поділяє лексико-семантичні трансформації на калькування, транслітерацію та транскрибування.

Це пов'язано, з тим, що в тексті велика кількість неологізмів, власних назв, технічних та наукових визначень.

Тому задля запобігання помилок та плутанини краще ці слова перекладати згідно вимови оригіналу. Відомо, що транскрипція – це звукове відтворення слова.

Так в творі даному способу переклада піддалися наступні слова та вирази. «*Thought so. Jerril's my first name, okay?*» [11: 319 «*Я так і думав. Джерріл — це*

моє ім'я, а не прізвище, добре?» [12: 319]. Ми бачемо, що слово «Джерріл» в українському та в англійському перекладах є одним словом, тобто транскрибується, тому що є власною назвою та авторським неологізмом.

Транслітерація - це не переклад, тут використовується звучання слова, а не його зміст.

«*He referred to you as Raven Seldon*» [45: 319] «Він називав вас Вороном Селдоном» [46: 319]. «*The Raven Seldon*» має однаковий переклад як в українському варіанті, так і в англійському. Також ці оригінали пишуться і звучать так само як і в оригіналі, тобто «*The Raven Seldon*» є транслітерацією. Цей вираз є авторським неологізмом та не має аналогів в українській мові. І тому для того щоб не виникло помилки перекладачі в основному використовують транслітерацію або транскрипцію. Якщо уважно прочитати роман, то можна зрозуміти, що це людина яка може прогнозувати катастрофу.

«*Even though he had lived all his life on the world of Synnax, which circled a star at the edges of the Blue Drift, he was not cut off from civilization, you see*» [2: 319]. «І хоча він прожив усе своє життя на планеті Синнакс, яка кружляла навколо однієї з зірок на краю Блакитної Туманності, він, як бачите, не був відрізаний від цивілізації.» [2: 319] Неологізм «*Blue Drift*» в українському перекладі – калькування.

«*He had steeled himself just a little for the Jump through hyper-space, a phenomenon one did not experience in simple interplanetary trips.*» [2: 319]. «Він морально готувався лише до стрибка крізь гіперпростір — явища, якого він ще не переживав під час звичайних міжпланетних мандрівок» [2: 319]. Слово «*Jump*» в українському перекладі транслітерується «стрибок», але у відмінності від оригіналу слово «*Jump*» пишеться з маленької букви.

«*What Gaal was waiting for after the disappointment of the Jump was that first sight of Trantor*» [3: 319]. «Після розчарування від стрибка Гаал з нетерпінням чекав, коли з'явиться Трентор.» [3: 319].

Калькування

«Калькування» – це відтворення нових слів, фраз чи словосполучень зазвичай за зразком побудови відповідного вислову чи слова в іншій мові.

Калькування - це запозичення лексичних одиниць іноземної мови шляхом буквального перекладу.

В романі А.Азімова «Фундація» зустрічається декілька прикладів з калькуванням. На прикладі розглянемо слова та вирази пов'язані з космічною темою.

«There were nearly twenty-five million inhabited planets in the Galaxy then, and not one but owed allegiance to the Empire whose seat was on Trantor.» [1: 319].
«На тоді в Галактиці налічувалося 25 мільйонів населених планет, і всі вони зв'язувалися присягою на вірність Імперії, столицею якої і був Трентор» [1: 319].

«He sighed noisily, and realized finally that he was on Trantor at last; on the planet which was the center of all the Galaxy and the kernel of the human race» [66: 319].
«Гаал шумно зітхнув і усвідомив, що нарешті опинився на Тренторі; на планеті, яка була центром усієї Галактики і ядром людської раси.» [68: 319].

«Chen, lean and hard, older in looks than in fact, was the actual Emperor of all the Galaxy.» [111: 319].
«Чен, худий та сильний, виглядав старшим за свій вік і насправді був фактичним Імператором Галактики.» [112: 319].

«None of the quadrillions living now among all the stars of the Galaxy will be living a century from now.» [116: 319].
«Нікого з квадрильйонів людей, які мешкають зараз на всіх зірках Галактики, через сто років уже не буде серед живих.» [117: 319].

Також ще одним прикладом калькування є слово «картина», яке зустрічається в тексті багато разів. Це означає «твір живопису», під впливом англійського впливу стало використовуватися як «фільм». Це калькування англійського слова «picture», яке має безліч значень: картина, портрет, кінофільм і знімальний кадр.

В творі А.Азімова «Фундація» тема космічних подорожей зачіпається мимохідь, а опису космічних, міжзоряні мандри, отже і калькування на дану тему достатньо.

Взагалі в текстах-перекладу науково фантастичного твору «Фундація» за авторством Айзека Азімова не так вже й часто використовується перекладачем українською мовою Романа Ключка така лексична та перекладацька трансформація як калькування. Найчастіше перекладачі виористовують лише лексичні трансормації, такі як транскрипція або транслітерація, які вже були описані вище.

3.3 Граматичні перекладацькі трансформації

Граматичні трансформації включають в себе синтаксичне уподіблення та перестановку.

Синтаксичне уподіблення

З синтаксичного уподіблення розпочнемо з аналізу граматичних перекладацьких трансформацій. Не звертаючи уваги на те, що українська та англійська мова мають доволі різні синтаксичні структури, трапляються випадки, а тобто речення, в яких синтаксис співпадає.

Завдяки застосуванню синтаксичного уподіблення синтаксична структура тексту оригіналу перетворюється в подібну ж структуру на мові, що. Цей вид трансформації використовується в тому випадку, коли в мові оригіналу і мові перекладу є паралельні синтаксичні структури.

«*His name was Gaal Dornick and he was just a country boy who had never seen Trantor before.*» [1: 319], «Його звали Гаал Дорнік і він був сільським хлопцем, який до того ніколи не бачив Трентора.» [1: 319]. З поданого прикладу можемо побачити, що синтаксична структура речень однакова. Тому перекладач дуже майстерно передав смислову так синтаксичну структуру речення.

«*The ship landed in a medley of noises.*» [2: 319], «*Корабль приземлился в смеси шумов*» [2: 334]. Точно таку ж структуру можна побачити і в другому прикладі. Видно, що семантичному уподібленню підтверджені прості речення, які не ускладнені підрядною або сурядною частиною. Такі синтаксичні уподіблення використовують як і українські, так і англійські перекладачі.

«*Where can I buy a ticket for a planetary tour?*» [5: 319], «*Де я можу придбати квиток на планетний тур?*» [5, 319].

«*Before very long, he must have his tour!*» [7: 319], «*Він повинен негайно вирушити в планетний тур!*» [7: 319]. Якщо розібрати український переклад, то було використане синтаксичне уподіблення.

Перестановка

Перестановки вважаються одими з найпоширеніших та найвживаніших перекладацьких трансформацій і досліджуваних текстах.

Наприклад, якщо дослівний переклад частіше використовується, коли співпадає синтаксична структура речень, то перестановки використовують лише тоді, коли наді структури буду відрізнитись одна від одної.

Існує дві основні групи трансформацій: граматичні та лексичні. Розглянемо види лексичних трансформацій. У своїй роботі «Курс перекладу» Латишев Л.К. визначає лексичні трансформації як «відхилення від словникових відповідностей» [15].

В лексичних системах англійської та української мов спостерігаються розбіжності, які проявляються в типі смислової структури слова.

При застосуванні граматичних заміни граматична одиниця мови оригіналу перетворюється в одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Дана зміна може піддаватися будь-яка граматична одиниця.

Це прийом має на увазі не тільки використання в перекладі форм мови перекладу, а й відмова від застосування форм мови перекладу, подібних форм вихідної мови.

Найпоширенішим видом граматичної заміни є заміна частини мови.

В першому прикладі «*At first, he had eagerly followed the signs to the "Sun Room"*» [7: 319]. «Спочатку він нетерпляче шукав табличку з написом «Зимовий сад» [7: 319]. В українському варіанті переклад зроблений бездоганно, тому що Зимовий сад англійською звучить як «*Sun Room*» — дослівно «сонячна кімната».

Подібних прикладів достатньо в тексті. Як наприклад:

«*Gaal wasn't sure, but even a few seconds hesitation meant men queuing in line behind him.*» [12: 319]. «Гаал завагався, і навіть ці кілька секунд роздумів створили позаду нього чималу чергу.» [12: 319].

«*The Supervisor touched a button. A thin line of light formed along the floor, twisting among others which brightened and dimmed in different colors and shades.*» [13: 319]. «Диспетчер натиснув кнопку. На підлозі з'явився тонкий промінець світла, який звивався посеред інших, що виблискували та тьмяніли, демонструючи різні кольори й відтінки.» [13: 319].

«*The vastness contracted and the people became ants in random distribution. The scene contracted further and began to slide backward.*» [36: 319]. «Простір унизу звузився, і люди стали схожими на мурах, які безладно біжать хто куди.» [36: 319].

«*The meal of which he had just partaken had been labelled luncheon, but there were many planets which lived a standard timescale that took no account of the perhaps inconvenient alternation of day and night.*» [47: 319]. «Страва, яку він щойно скуштував, ішла в меню як сніданок, але існувало чимало планет, які жили за стандартною часовою шкалою, не звертаючи увагу на незручну для них зміну дня і ночі.» [48: 319]. В цьому прикладі перекладачі використали перестановку.

«*You just missed it. Another one tomorrow. Buy a ticket now and we'll reserve a place for you.*» [53: 319]. «На сьогоднішній ви спізналися. Наступний буде завтра. Придбайте зараз квиток, і ми зарезервуємо для вас місце на завтра.» [51: 319]. В цьому реченні була використана перестановка.

3.4 Лексико-семантичні трансформації

Лексико-семантичні трансформації – це перетворення плану змісту вихідного тексту при перекладі на іншу мову, що відбуваються в результаті перестановок, замін, додавань і опущених лексичних (фразеологічних) одиниць.

До лексико-семантичним модифікаціям перекладачі вдаються, коли важливо передати не саме слово, а його значення, яке воно набуває в контексті того чи іншого твору.

Основними видами подібних замін є:

- 1) конкретизація, як лексико-семантична трансформація;
- 2) генералізація, як лексико-семантична трансформація;
- 3) модуляція, як заміна слова або словосполучення.

Конкретизація – лексико-семантична трансформація, за допомогою якої здійснюється заміна словосполучення або слова за більш широким значенням на словосполучення або слово з більш вузьким значенням.

За визначенням В.Н. Комісарова, конкретизація значення – «це заміна слова чи словосполучення мови оригіналу з ширшим предметно-логічним значенням словом чи словосполученням мови перекладу з вузьким значенням». [20: 87].

«*It was a tall man that eventually entered, a man whose face seemed all vertical lines and so thin that one could wonder whether there was room for a smile.*» [20: 319]. «Увійшов високий чоловік — настільки худий, що мимоволі виникло запитання, чи вміщається на його обличчі усмішка.» [20: 319]. Переклад має деяку конкретизація. В україномовному перекладі перекладач зазначив «**мимоволі виникло запитання**», в той час як в оригіналі можна просто сказати «*можна було б подумати*». Цим автор хотів нашоувхнути нас на те, що у головного героя промайнуло запитання щодо його обличчя.

«*So much had happened, yet he had been on Trantor not more than thirty hours.*» [20: 319]. «З ним стільки всього сталося, а він не пробув на Тренторі ще й тридцяти годин.» [20: 319]. В українськомовному перекладі відсутня

конкретизація, тут йде дослівний переклад, хіба що перекладач двічі конкретизує « з ним» , «він не пробув».

Генералізація – лексико-семантична трансформація, яка має вузьке значення та при якій виконується заміна одиниці вихідної мови. Дане перетворення є зворотним конкретизації. Якщо в мові перекладу немає конкретних понять або аналогічних поняттям вихідної мови, то застосовується прийом генералізації.

Даний прийом генералізації доводиться користуватись, якщо в мові перекладу немає конкретних понять, або аналогічних понять. Цей прийом дає змогу перекладачеві виходити зі складного становища, коли він не знає позначення видового поняття на мові перекладу.

Модуляція – це заміна словосполучення або слова, значення якого логічно виводиться із значення вихідної одиниці.

Модуляція співвідносна з контекстуальних замінами.

Серед факторів, що обумовлюють контекстуальні заміни в перекладі, виділяють наступні:

- необхідність дотримання ввічливості і політичної коректності;
- відмінності в позначенні часу прийому їжі;
- різницю в позначенні поверхів; відміну одиниць виміру;
- різницю в цветообозначеній;
- заміну образів в стійких виразах;
- особливості передачі прагматичних ідіом в перекладі; переклад вигуків.

Наприклад: зі словосполученням «**Sun Room**». Обидва слова «Sun» і «Room», і саме словосполучення «Sun Room» перекладаються та мають прості й зрозумілі поняття. Але перекладачі обрали не простий варіант перекладу. В україномовному перекладі «Sun Room» - це «Зимовий сад», а в російськомовному перекладі «Sun Room» - це «Солярій». Том це словосполучення є модуляцією.

«*He thought, however, that for your sister's sake you might wish to take the child*» [6: 255]. «*I все ж він дуже сподівався, що, хоч як би там було, в ім'я сестри Ви не відмовитеся взяти сироту до себе*» [6:227]. Приклад демонструє, що модуляції піддалася лексема *child*, яка в перекладі була відтворена лексемою *сирота*. Перекладач використовував цей прийом, щоб підкреслити соціальний статус дівчинки і натякнути на співчутливе ставлення до неї читача.

Модуляція мотивована в тих випадках, коли застосовується для позначення проміжків часу, які в тексті-оригіналі представлені реаліями, як в наступному прикладі: «*Promptly at twenty minutes to four the next afternoon they drove off in the open buggy to meet the expected guest*» [18: 320]. «*Наступного дня, рівно за двадцять четверта, вони виїхали в маленькому екіпажі зустрічати очікувану гостю*» [18: 321].

Ще одним прикладом є слово «*Supervisor*». В українському перекладі має назву «Диспетчер». Цей процес також є модуляцією. Хоча в оригіналі повинна бути назва «Керівник».

Проведений аналіз свідчить, що такий різновид перекладацької трансформації, як модуляція, є досить розповсюджений при перекладі науково-фантастичної латератури з англійської мови на українську.

Кількісні показники проведеного в роботі перекладознавчого аналізу представлено в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Перекладацькі стратегії і тактики у відтворенні обраних порівнянь

Таким чином, як демонструє проведене дослідження, можна дійти висновків що в українських перекладних версіях сучасної науково-фантастичної поезії домінують транспозиції (перестановки) (26,9%).

Калькування посідає друге місце (21,74%).

Синтаксичне уподіблення має 17,3%, Транслітерація 13,4%, конкретизація 8,7%, модуляція 8,7%, а також модуляція 8,7%.

Висновки до 3 розділу

Головною метою перекладу є досягнення її адекватності. Основною задачею перекладача при досягненні адекватності є вмінне вдало зробити різні перекладацькі трансформації аби текст перекладу був як найбільш точним, та передав всю суть інформації, яка укладена в оригінальному тексті та дотримується всіх відповідних норм мови.

Свою класифікацію перекладацьких відповідностей пропонували багато фахівців в області як теоретичного перекладознавства, так і практичного перекладу.

У цих класифікаціях багато спільного, але також багато відмінностей, які вказують на деякі спірні моменти в підборі того або іншого відповідності і розкривають всю складність застосування теорії перекладу на практиці.

Таким чином, з огляду основних класифікацій перекладацьких трансформацій стає ясно, що розподіл трансформацій на деякі види і вибудовування їх типологій носить умовний характер.

Адже в більшості випадків кожна з вищеназваних трансформацій навряд чи зустрічається в чистому вигляді, вона, як правило, поєднує в собі ще якусь трансформацію. Разом вони перетворюють вихідний мову і з їх допомогою здійснюється процес адекватного перекладу.

Щоб розкрити тему науково-фантастичного роману «Фундація» А.Азімова перекладачі використовують граматичні та лексичні трансформації.

В своїй роботі я використала класифікацію перекладацьких трансформацій, яка була запропонована В.Н.Комісаровим.

В.Н.Комісаров класифікує перекладацькі трансформації на лексичні, які включають в себе граматичні та лексико-граматичні, а також лексико-семантичні заміни. Вчений поділяє лексико-семантичні трансформації на калькування, транслітерацію та транскрибування.

Серед лексичних лексичних трансформацій перекладачі в основному використовують транслітерацію, калькування, транскрипцію, конкретизацію та генералізацію.

Серед граматичних трансформацій було виділено перестановку та уподібнення. Проведений аналіз свідчить, що такий різновид перекладацької трансформації, як модуляція, є досить розповсюджений при перекладі науково-фантастичної латератури з англійської мови на українську.

Українські перекладачі здебільшого використовують лексичні інформації, такі як: транслітерація, транскрипція та калькування.

Тому з огляду основних класифікацій перекладацьких трансформацій стає ясно, що розподіл трансформацій на деякі види і вибудовування їх типологій носить умовний характер.

ВИСНОВКИ

Завдяки дослідженню науково-фантастичної літератури та дослідження особливостей перекладу науково-фантастичної літератури на основі перекладу Айзека Азімова «Фундація» україномовного перекладача Романа Клочка дало нам дійти до висновків:

Поняття «науково-фантастична література» – це метод в художній літературі, а в основному це фантастика в основі якої лежать теми науки та технологій. Зображення в рамках сучасної науки, які засновані на теоріях або припущеннях відтворюються в науково-фантастичних творах.

На даний момент інтерес до науково-фантастичної літератури зростає з кожним роком, тому що це пов'язане з науковим прогресом та прогресом інформаційних технологій, що робить фантастику це більше актуальною для сучасних людей. Науково-фантастична література допомагає привернути увагу людей до досліджень, а також популяризувати ідею.

Мета тексту – це катаклізми, війни в майбутньому, мутація та еволюція людини та моделювання суспільства, а також в художньому осмисленні застереження людей від можливих помилок.

Якщо дивитись з точки зору жанрово-стилістичних особливостей науково-фантастичної літератури можна виділити дві категорії: м'яка та тверда наукова фантастика.

Піджанри наукової фантастики – це космічна опера, космічна фантастика, пост апокаліпсис.

За тематичною спрямованістю є такі теми як: подорож у часі, космічна подорож, наукові винаходи, війни майбутнього.

В ході дослідження біли виокремлені жанрово-стилістичні особливості Айзека Азімова «Фундація». Роман можна віднести до планетарного романсу, з елементами філософської фантастики, космоопери та планетарного романсу.

Стиль тексту більш художній, з елементами розмовного, ділового та наукового стилів.

Лексичні особливості роману Айзека Азімова «Фундація» - це велика кількість акторських неологізмів, псевдонаукова та наукова лексика, а також стилістичні прийоми.

Граматичні особливості роману Айзека Азімова «Фундація» - це інверсія та антитеза.

Досить важке завдання для перекладачів являє собою переклад науково-фантастичних творів. Міжмовна передача є досить важливою для теорії счасності перекладу, але зараз труднощі та особливості перекладу науково-фантастичних творів недостатньо описані.

Частина композицій фантастичних творів створює загальний авторський стиль, а також використання стилістичних та лексичних прийомів. Вони відображають оригінальність та індивідуальність їх думок, а також робить їх впізнаваними.

В роботі були проаналізовані всі види перекладацьких трансформації, які використовувались в перекладі роману Айзека Азімова «Фундація».

Транскрипція, калькування, транслітерація, конкретизація та генералізація – це лексичні трансформації, які більше всього використовуються в романі Айзека Азімова «Фундація».

Синтаксичне уподібнення, членування та перестановка – це найчастіші граматичні трансформації які використовуються в перекладах романа «Фундація» Айзека Азімова.

В завершенні хотілось би сказати, що науково-фантастична література кожного року стає все більш популярною та отримує захоплення у всьому світі.

Вона зазначає проблеми людства та дає власні пропозиції як вирішити проблему.

Кожного року на полицях з'являється дуже велика кількість творів англійською мовою та зацікавлені українські читачі до літератури. Тому потребується велика кількість професійних перекладачів, які знають добре не тільки англійську мову, а також знайомі з основними властивостями науково-фантастичної літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенкоп С.М. Научно-технический перевод: английский язык. Для школ и лицеев / Л.В. Багдасарова, Н.С. Васина, И.Н. Глущенко. – Издание 2-е, исправленное и дополненное. Серия «Библиотека школьника». Ростов н/Д: «Феникс», 2002. – 352 с
2. Алексеева И.С. Введение в перевод введение: учебное пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений / И.С. Алексеева. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.
3. Алексеева И.С. Профессиональный тренинг переводчика: учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей / И.С. Алексеева. – СПб.: Издательство «Союз», 2004. – 288 с.
4. Араб-Оглы Э. «Конец Вечности»: Роман-предостережение / Э. Араб-Оглы. – М., 1966. – 255 с
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода: учебное пособие / Л.С. Бархударов. – М.: «Междунар. Отношения», 1975. – 240 с.
6. Белоусова, Е. А. (2006). Окказиональное слово как стилеобразующая черта научной фантастики. Вестник Адыгейского государственного университета.
7. Борботько, В. Г. (1989). Элементы теории дискурса. Грозный: ЧИГУ.
8. Ван Дейк, Т. А. (1989). Язык. Познание. Коммуникация. Москва: ЛИБРОКОМ.
9. Ван Дейк, Т. А. (2013). Дискурс и власть: Репрезентация доминирования в языке и коммуникации. Москва: ЛИБРОКОМ.
10. Вине Ж.-П. Технические способы перевода // Ж.-П. Вине, Ж. Дарбельне. – М., 1978. – С. 157 – 167.

11. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы): учебное пособие / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с
12. Влахов С., Флорін С. Труднощі перекладу / С. Влахов, С. Флорін. – М.: Вища школа, 1986. – 123 с.
13. Гаков В.С. Виток спирали: зарубежная научная фантастика 60–70-х годов: учебное пособие / В.С. Гаков. – М., 1980. – 341 с.
14. Гарбовский Н.К. Теория перевода: учеб. для студ. перевод. факульт. / Н.К. Гарбовский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.
15. Гиленсон Б.А. История литературы США: учебное пособие для студ. фил. фак. унив. и выс. педаг. учеб. зав. / Б.А. Гиленсон. – М.: Академия, 2003. – 705 с.
16. Григорьева, В. С. (2007). Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты. Тамбов.
17. Гредина И.В. Перевод в научно-технической деятельности: учебное пособие / И.В. Гредина. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2010. – 121 с
18. Зенина Ж.М. Техника перевода английской специальной литературы: учебное пособие / Ж.М. Зенина. – Казань: Казанский университет, 1971. – 319 с.
19. Иняшкин, С. Г. (2011). Американский научно-фантастический дискурс XX века. Москва: Вестник МГОУ.
20. Карасик, В. И. (2002). Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена.
21. Кагарлицкий Ю.И. Что такое фантастика: учебное пособие / Ю.И. Кагарлицкий. – М.: Художественная литература, 1974. – 346 с.
22. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English <=> Russian: серия: изучаем иностранные языки / Т.А. Казакова. – СПб.: «Издательство Союз», 2001. – 320 с.

23. Комиссаров В.Н. Пособие по переводу с английского языка на русский: учебное пособие / Я.И. Рецкер, В.И. Тархов. – часть 1. – М.: Изд-во Литературы на иностранных языках, 1960. – 175 с.
24. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): учебное пособие учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
25. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение: учебное пособие / В.Н. Комиссаров. – М.: ЭТС, 2001. – 424 с.
26. Лазаревич Э.А. Искусство популяризации науки: учебное пособие / Э.А. Лазаревич. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Наука, 1978. – 224 с.
27. Латышев Л.К. Курс перевода. Эквивалентность и способы её достижения / Л.К. Латышев. – М.: Международные отношения, 1981. – 198 с.
28. Лейчик В.М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В.М. Лейчик. – Изд. 3-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 256 с.
29. Орлов, Г. А. (1991). Современная английская речь. Москва: Высшая школа.
30. Осипов А.Н. Фантастика от 'А' до 'Я': Основные понятия и термины: Краткий энциклопедич. справ / А.Н. Осипов. – М.: Дограф, 1999. – 105 с
31. Разинкина Н.М. (1972). Стилистика английской научной речи: Элементы эмоционально-субъективной оценки. – Москва: Наука.
32. Рыльщикова, Л. М. (2008). Письменные формы существования научнофантастического дискурса. Курск: Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов.
33. Рыльщикова, Л. М., Худяков, К. В. (2014). Функции научно-фантастического дискурса. Современные проблемы науки и образования. Москва.
34. Серио, П. (2001). Анализ дискурса во Французской школе. Екатеринбург: Деловая книга.

35. Семёнов А.Л. Основные положения общей теории перевода. / А.Л. Семёнов. – М.: Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 2005. – 99 с.
36. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / О.О. Селіванова. – П.: Довкілля, 2011. – 844 с.
37. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред А.М. Прохоров. – М.: Сов. Энциклопедия, 1993. – 1600 с.
38. Стариченок, В. Д. (2008). Большой лингвистический словарь. Ростов-на-Дону: Феникс.
39. Степанов, Ю. С. (1995). Альтернативный мир. Дискурс. Факт и принцип причинности. Москва.
40. Разинкина Н.М. Развитие языка английской научной литературы / Н.М. Разинкина. – М.: Наука, 1978. – 213 с.
41. Рецкер Я.И. Пособие по переводу с английского языка на русский: Гос. центр курсы заоч. обучения иностр. яз. «Ин-яз» / Я.И. Рецкер. – 4-е изд. – М.: Просвещение, 1998. – 159 с.
42. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Международные отношения, 1974. – 216 с.
43. Технический перевод в повседневной жизни: учебное пособие для студентов инженерно-технических специальностей / Авт.-сост.: М.Н. Макеева, С.В. Начерная, О.В. Чуксина. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004. – 160 с.
44. Тодоров Ц.Ю. Введение в фантастическую литературу: учебное пособие перев. с франц. Б. Нарумова / Ц.Ю. Тодоров. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999. – 144 с.
45. Тюленев С.В. Теория перевода: учебное пособие / С.В. Тюленев. – М.: Гардарики, 2004. – 336 с.
46. Уэллек Р. и Уоррен О. Теория литературы: учебник / Р. Уэллек и О. Уоррен. – М.: Прогресс, 1978. – 318 с.

47. Ф. Герберт Дюна: [науково-фантастичний роман] / Френк Герберт [пер. с англ. Анатолій Пітик й Катерина Грицайчук]. – Х.: Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2017. – 247 с.

48. Ф. Герберт Дюна: [научно-фантастический роман] / Фрэнк Герберт [пер. с англ. Павел Вязников]. – М.: Издание на русском Ast publisher 2015. – 220 с.

49. Чернявская, В. Е. (2010). Интерпретация научного текста. Москва: УРСС.

50. Gu, Junzheng. (1940). Under the Arctic. Shanghai: Culture and Life Press.

51. Han, Song. (1997). The social environment of Chinese Science fiction. Beijing. Beijing International Conference on Science Fiction

52. Huss, M. (2000). Hesitant journey to the West: SF's changing fortunes in mainland China. Science Fiction Studies.

53. Marianne Jorgensen, Louise Phillips. (2002). Discourse Analysis as Theory and Method. Denmark: SAGE Publications.

54. Roberts, A. (2006). The History of Science Fiction. England: Palgrave Macmillan.

55. Suvin, D. (1972). Cognition and Estrangement: An Approach to the Poetics of the Science Fiction Genre.

56. Wells, H. G. (2006). Wells's prefaces to the 1941 Penguin edition. The War in the Air. London: Penguin Books Limited.

57. Herbert F. Dune : A Novel / Frank Herbert. — New York : Ace, 2005. — 544 p

б) посилання на статтю:

58. Кубрякова, Е. С., Александрова, О. В. (1997). Виды пространств текста и дискурса. Категоризация мира: пространство и время. Москва: Диалог.

59. Кубрякова, Е. С. (2000). О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике (обзор). Дискурс, речь, речевая деятельность. Функциональные и структурные аспекты. Москва. 77
60. Л.А. Васенко, В.В. Дубічинський, О.М. Кримець. – К.: Центр учб. літ., 2008. – 272 с.
61. Макаров, М. Л. (1998). Интерпретативный анализ дискурса в малой группе. Тверь.
62. Медведева, Е. В. (2012). Фантастический дискурс: сочетание антропоморфных и зооморфных характеристик в образе персонажей. Москва: Вестник.
63. Нагибина, И. Г. (2015). Культурно-философские компоненты формирования теории дискурса в китайском языкознании. Тамбов: Грамота.
64. Рыльщикова, Л. М. (2008). Письменные формы существования научнофантастического дискурса. Курск: Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов.
65. Хадеева, А. П. (2014). Китайская ритуальная символика в аксиологическом аспекте. Иркутск.
66. Чернявская, В. Е. (2004). Текст как интердискурсивное событие. СанктПетербург: СПГУЭиФ.
- в) посилання на дисертацію:*
67. Выродова, Т. П. (2003). Научно-фантастический дискурс Айзека Азимова: структурная организация и идейно-смысловое содержание. Харьков.
68. Иняшкин, С. Г. (2013). Лингводискурсивные особенности американской научной фантастики середины XX века. Москва.
69. Цветков, Е. В. (2009). НФ как способ конструирования социальной реальности (социально философские аспекты). Архангельск. 78
- г) посилання на автореферат дисертації:*

70. Караулов, Ю. Н., Петров, В. В. (1989). От грамматики текста к когнитивной теории дискурса. Москва: Прогресс.

71. Рыльщикова, Л. М. (2008). Письменные формы существования научнофантастического дискурса. Курск: Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов.

е) посилання на електронні джерела інформації:

72. Харитонов, Е. (1997). Заметки о китайской и японской фантастике. (Электронный ресурс) : (Веб-сайт). — Режим доступа:

http://www.fandom.ru/about_fan/haritonov_09.htm

73. Jia, X. (2014). What makes Chinese Science Fiction Chinese? Tor Books. (Электронный ресурс) : (Веб-сайт). — Режим доступа:

<https://www.tor.com/2014/07/22/what-makes-chinese-science-fiction-chinese/>

74. Encyclopedia Britannica // [Режим доступа]:

<https://www.britannica.com/>

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- (ЛЭС) - Арутюнова, Н. Д. (1990). Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва: Советская энциклопедия.
- (СЛТ) - Ахманова О.С. Словник лінгвістичних термінів / О.С. Ахманова. – М.: Вища школа, 1966. – 284 с.
- (БЭС) - Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 744 с.
- (КАТС) - Краткий англо-русский технический словарь: Ок. 30 000 терминов / Ю.А. Кузьмин, В.А. Владимиров, Я.Н. Гельман. – М.: ММПШ, 1992. – 416 с. 74
- (КСЛТ) - Краткий словарь литературоведческих терминов / отв. ред. Л. Тимофеев. 4-е изд. Гос. Уч.-педаг. Издательство министерства просвещения РСФСР. – М.: 1963. – 194 с.
- (ЛЭТП) - Литературная энциклопедия терминов и понятий / гл. ред и состав. А.Н. Николюкин. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – 1600 с.
- (САИ) - Назаров В.Н., Мелешко Е.Д. Этика: словарь афоризмов и изречений / В.Н. Назаров. – М., 1995. – 164 с.
- (ТПС) - Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь /Л.Л. Нелюбин. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.

ДОДАТОК

Лінгвостилістичні особливості англійського науково-фантастичного роману та специфіка їх відтворення українською мовою

	Оригінал тексту	Переклад тексту
1.	And although he lived all his life on the planet <u>Synax</u> , which revolved around one of the stars on the edge of the <u>Blue Nebula</u> , he, as you can see, was not cut off from civilization.	І хоча він прожив усе своє життя на планеті <u>Синнакс</u> , яка кружляла навколо однієї з зірок на краю <u>Блакитної Туманності</u> , він, як бачите, не був відрізаний від цивілізації.
2.	At that time, there were 25 million inhabited planets in the <u>Galaxy</u> , and all of them were bound by an oath of allegiance to the Empire, the capital of which was <u>Trentor</u> .	На тоді в <u>Галактиці</u> налічувалося 25 мільйонів населених планет, і всі вони зв'язувалися присягою на вірність Імперії, столицею якої і був <u>Трентор</u> .
3.	Why don't you <u>book a space tour</u> when we land? They are cheap.	Чому б тобі не замовити <u>космічний тур</u> , коли ми приземлимося? Вони дешеві.
4.	He had never seen <u>Trentor</u> , an incredibly sprawling planet as big as life, and he did not expect to wait any longer.	Він ніколи не бачив <u>Трентор</u> , неймовірну розпростерту планету, велику, наче життя, і не очікував, що доведеться чекати довше.
5.	The whole planet seemed to live under <u>a metal cap</u> .	Уся планета, здавалося, жила під <u>металевим ковпаком</u> .
6.	At first he impatiently looked for a sign with the inscription " <u>Winter Garden</u> "	Спочатку він нетерпляче шукав табличку з написом <u>«Зимовий сад»</u> і

	and found ii, but it turned out to be a room where you could bask in the rays of the artificial sun.	знайшов її, але це виявилася кімната, де можна було погрітися в променях штучного сонця
7.	Where can I buy a ticket for a <u>planetary tour</u> ?	Де я можу придбати квиток на <u>планетний тур</u> ?
8.	You see, the current Emperor is not the Emperor of the <u>Entuni dynasty</u> .	Розумієте, сьогоднішній Імператор – це не Імператор з <u>династії Ентунів</u> .
9.	Let me assume that you intend to say that the period of time preceding the so-called <u>death of Trentor</u> will be filled with various riots.	Дозвольте мені припустити, що ви маєте намір стверджувати, що період часу, який передуватиме так званій <u>загибелі Трентора</u> , буде наповнений різноманітними заворушеннями.
10.	I think so. <u>Trentor</u> will not be destroyed if a large number of people decide to do everything to prevent this from happening.	Гадаю, що так. <u>Трентор</u> не буде знищений, якщо велика кількість людей вирішить робити все, щоб цього не сталося.
11.	The <u>interstellar wars</u> will be endless; interstellar trade will decline; the population will decline; the worlds will lose touch with the main part of the Galaxy.	<u>Міжзоряні війни</u> будуть нескінченними; міжзоряна торгівля занепадатиме; населення буде скорочуватися; світи будуть утрачати зв'язок з основною частиною Галактики.
12.	My whole project; all my thirty thousand men with their wives and children dedicate themselves to the preparation of the <u>Galactic Encyclopedia</u> . They will not complete ii for the rest of their lives. I won't even live to see when the second edition	Увесь мій проект; усі мої тридцять тисяч чоловік зі своїми дружинами та дітьми присвячують себе підготовці <u>«Галактичної енциклопедії»</u> . Вони не завершать її до кінця свого життя. Я навіть не доживу до того, щоб побачити, коли

	starts. But by the time <u>Trentor falls</u> , the <u>encyclopedia</u> will be complete and there will be copies in every major library in the <u>Galaxy</u> .	почнеться її видання. Але на момент <u>падіння Трентора</u> енциклопедія буде завершеною і її примірники будуть у кожній великій бібліотеці <u>Галактики</u> .
13.	It seems to me that this planet will be <u>Terminus</u> .	Мені здається, що цією планетою буде <u>Термінус</u> .
14.	There are several reasons. By working on <u>Terminus</u> , we will have the support of the Empire without any fear that we may jeopardize imperial security.	Є кілька причин. Працюючи на <u>Термінусі</u> , ми матимемо підтримку Імперії без усіляких побоювань, що ми можемо поставити під загрозу імперську безпеку.
15.	Twenty thousand families probably <u>would not have gone to the edge of the Galaxy of their own free will</u> .	Двадцять тисяч родин, ймовірно, <u>не поїхали б на край Галактики з власної волі</u> .
16.	That's enough - you know that <u>one of the shelters will be based on the Terminus</u> . Another one - at the other <u>end of the Galaxy</u> , say, - he smiled - at the edge of the stars	Поки цього достатньо – ви знаєте, <u>що один із наукових притулків буде засновано на Термінусі</u> . Ще один – на іншому кінці Галактики, скажімо, – він усміхнувся, – на краю зірок.
17.	And these successors will be able to use the last touch in the scheme and <u>provoke a revolt on Anacreon</u> at the right time and in the right order.	І ці наступники зможуть використати останній штрих у схемі і <u>спровокувати бунт на Анакреоні</u> в потрібний час і в правильному порядку.
18.	Here, <u>on the Periphery</u> , the situation has changed in some way, and the position of your planet has become a bit uncertain.	Тут, <u>на Периферії</u> , певним чином змінилася ситуація, і становище вашої планети стало трохи невизначеним.

19.	<u>Terminus</u> is a planet with virtually no <u>metals</u> . We all import them. So we have no gold and nothing to pay us, unless you want to take a few thousand bushels of potatoes.	Термінус – це планета, де практично немає металів. Ми їх усі імпортуємо. Отже, у нас немає золота й платити нам немає чим, хіба що ви захочете взяти кілька тисяч бушелів картоплі.
20.	<u>Terminus</u> is not a planet, but a scientific fund for the preparation of a large encyclopedia. Space with you, man, but don't you respect science?	Термінус – це не планета, а науковий фонд для підготовки великої Енциклопедії. Космос із вами, чоловіче, та хіба ви не поважаєте науку?
21.	It was a colossal empire that stretched from edge to edge in a powerful multi-spiral called <u>the Milky Way</u> . Its decline was also colossal and long.	Це була колосальна імперія, що простягалася від краю до краю могутньої мультиспіралі під назвою <u>Чумацький Шлях</u> . Її занепад теж був колосальним і тривалим.
22.	It began with the settlement of physicists on Terminus, the planet at the end of one of the spiral arms of the Galaxy. Separated from the chaos of the Empire, they worked as compilers of a universal compendium of knowledge, the <u>Galactic Encyclopedia</u> , unaware of their more serious role as Seldon, who had already died.	Вона починалася з поселення науковців-фізиків на Термінусі – планеті, що перебуває наприкінці одного зі спіральних рукавів Галактики. Відокремлені від безладу Імперії, вони працювали укладачами універсального компендіуму знань, «Галактичної енциклопедії», не знаючи про свою серйознішу роль, передбачену для них вже померлим Селдоном.
23.	Gradually, the Foundation created a trade economy, while the compilation	Поступово Фондація створила торговельну економіку, тоді як

	of the <u>"Encyclopedia"</u> was relegated to the background.	укладання <u>«Енциклопедії»</u> відсунулося на другий план.
	My father was a <u>patrician of the Empire</u> and a <u>senator of Sivina</u> . His name was Onum Barr.	Мій батько був патрицієм Імперії та сенатором Сивини. Його звали Онум Барр.
24.	This is a world the <u>size of handkerchiefs, of nails</u> ; with such small resources, low energy and a completely microscopic population, that even the most backward prefectures of the Dark Stars will not suffice.	Це світ завбільшки з <u>носочок, із ніготь</u> ; із такими дрібними ресурсами, малою енергією та геть мікроскопічним населенням, що й на найвідсталіші забрьохані префектури Темних Зірок не вистачить.
25.	<u>"Dead hand"</u> - a negative or undesirable continuous influence of a factor.	<u>«Мертва рука»</u> – негативний або небажаний безперервний вплив якогось чинника.
26.	<u>Brodrig</u> is a faithful favorite who had to be faithful as long as he owns the fastest ship in the entire Galaxy, flying on it until the Emperor's death, after which he will find himself in a radiation chamber.	<u>Бродріг</u> – вірний фаворит, який мусив бути вірним, допоки володіє найшвидшим кораблем в усій Галактиці, літаючи на ньому до смерті Імператора, після чого опиниться у радіаційній камері.
27.	<u>Brodrig</u> walked across the <u>crimson carpet</u> and knelt to kiss the Emperor's limp hand.	<u>Бродріг</u> пройшов <u>малиновим килимом</u> і став на коліна, щоб поцілувати мляву руку Імператора.
28.	His fingers lazily flicked the <u>shimmering sheet</u> that covered his frozen feet.	Його пальці ліниво перебирали <u>мерехтливе простирадло</u> , що вкривало його замерзлі ноги.
29.	The giant ships traveled vast distances, separating them from the <u>changing</u>	Гігантські кораблі проходили величезні відстані, що

	<u>stars at the edge of the Galaxy, and studied the circumstances on the Foundation's distant frontiers.</u>	відокремлювали їх <u>від мінливих зірок на краю Галактики</u> , і вивчали обставини на віддалених рубежах Фундації.
30.	Garrisons remained on the planets; garrisons of soldiers in imperial uniform with shoulder straps in the form of a starship and the sun. The old people paid attention to them and remembered the forgotten stories of their parents about the times when the universe was big, rich and peaceful, and the same <u>Zorelit and the Sun ruled over everyone.</u>	На планетах залишалися гарнізони; гарнізони вояків у імперській уніформі з погонами у вигляді зорельота та сонця. Старі люди звертали на них увагу і згадували забуті розповіді своїх батьків про часи, коли Всесвіт був великий, багатий та мирний, а такі самі <u>Зореліт і Сонце правили над усіма.</u>
31.	Barbarians behave calmly. And, note, there is no <u>resistance from the troops of the Foundation.</u> They sleep quietly and peacefully.	Варвари поведуться сумирно. І, зауважте, не має жодного <u>опору від військ Фундації.</u> Вони тихо й спокійно сплять.
32.	<u>Psychohistory could have foreseen this;</u> in fact, it is probably foreseen. I have to say that Harry Seldon's "dead hand" will win in the first round.	<u>Психоісторія могла це передбачити;</u> власне, це, певно ж, і передбачено. Мушу сказати, що «мертва рука» Гарі Селдона виграє у першому раунді.
33.	You surrendered your ship and didn't force us to fire all the ammunition, so you <u>didn't turn into a cloud of electrons.</u>	Ви здали свій корабель і не змушували нас вистріляти всі набої, тому <u>не перетворилися на хмарку електронів.</u>

34.	<u>My boat was captured by shiny and powerful ships.</u> No kingdom on the periphery would be able to collect such.	<u>Мою шлюпку захопили блискучі та могутний кораблі.</u> Жодне королівство Периферії не змогло б таких зібрати.
35.	I live in <u>space for the sake of my cheap devices and the kickbacks I get from the Syndicate.</u> May the Empire and all its actions perish in a <u>universal catastrophe.</u>	Я проводжу життя в <u>космосі заради своїх дешевих пристроїв та відкатів, які отримую від Синдикату.</u> Хай Імперія і всі її діяння згинуть у <u>вселенській катастрофи.</u>
36.	This is <u>Mallow's monogram,</u> or I'm just a newcomer to space, and it was done at least fifty years ago.	Це ж <u>монограма Меллоу,</u> або я лише новачок у космосі, і зроблено це щонайменше п'ятдесят років тому.
37.	I agree, Doc. <u>A nuclear force field</u> that can protect a person is the only proof I need. - And he held out his considerable hand.	Згоден, доку. <u>Ядерне силове поле,</u> що може захистити людину, – це єдиний доказ, який мені потрібен. – І він простягнув свою чималу руку.
38.	<u>Large ships</u> began the search, but then took up their previous task and continued to capture the world after the world, weaving a large web of surroundings.	<u>Великі кораблі</u> почали пошук, але потім узялися за своє попереднє завдання і продовжили захоплювати світ за світом, виплітаючи велику павутину оточення.
39.	I am a soldier, not a broad-shouldered movie hero with a hole in his chin, which only happens in three-dimensional films. And one prisoner, who is a member of an incomprehensible economic group and	Я – солдат, а не широкоплечий кіногерой з ямкою на підборідді, які бувають лише у тривимірних фільмах. А один в'язень, який є членом незрозумілої економічної групи і не має близьких контактів із

	has no close contact with the hostile world, is not able to acquaint me with all the secrets of the enemy's strategy.	ворожим світом, не здатен познайомити мене з усіма таємницями стратегії противника.
40.	He sold his soul to the cosmic devil.	Він продав свою душу космічному дияволу.
41.	It is rumored that he has <u>people with blasters</u> who follow him everywhere. If he wants to have fun, he orders them to shoot anyone. They do it - and he is happy. It is said that even the Emperor himself is afraid of him, and it is Brodrig who forces him to increase taxes and does not allow him to listen to the complaints of others.	Подейкують, що в нього є <u>люди з бластерами</u> , які всюди за ним ходять. Якщо йому захочеться розважитися, він наказує їм пристрелити кого завгодно. Вони це виконують – і він радіє. Кажуть, його боїться навіть сам Імператор, і це Бродріг змушує його збільшувати податки і не дозволяє вислуховувати скарги інших.
42.	Now there is nothing that could stop him. He already <u>breathes the Foundation into the back of his head</u> , and as soon as he succeeds, he becomes Emperor in two years.	Зараз немає нічого, що могло б його стримати. Він вже <u>дихає Фундації в потилицю</u> , і щойно її здолає, за два роки стане Імператором.
43.	And this fragile face suddenly became incredibly cruel, because of which the deceptive smile resembled a <u>bloody face</u> .	І це тендітне обличчя раптом стало неймовірно жорстоким, через що облудна посмішка нагадувала <u>кривавий вищир</u> .
44.	For a moment Devers saw that from the eyes of his buyer peeked <u>the same cosmic devil to whom he had sold his soul</u> .	На якусь мить Деверс побачив, що з очей його покупця визирає той <u>самий космічний диявол, якому він запродав свою душу</u> .

45.	And then there was only the ship, big and shiny, the brainchild of twelve thousand years of the Empire's technological progress, and he himself, a newly made doctor of mathematics, who received an invitation from the great Harry Seldon to visit Trantor and take part in the large and somewhat <u>mysterious Seldon Project</u> .	А потім - лише корабель, великий і блискучий, дітище дванадцяти тисяч років технічного прогресу Імперії, і він сам, новоспечений доктор математики, який отримав запрошення від великого Хері Селдона відвідати Трантору і взяти участь в масштабному і кілька загадковому «Проекті Селдона».
46.	Owners of plants and factories, <u>Corellian entrepreneurs</u> . In two years all machines will stop. And those companies that we have fully equipped with our nuclear devices will suddenly go bankrupt. No machine will work at heavy industry enterprises.	Власники заводів і фабрик, <u>корелліанські підприємці</u> . Через два роки зупиняться всі верстати. А ті підприємства, які ми повністю оснастили нашими ядерними пристроями, несподівано збанкрутують. На підприємствах важкої промисловості не працюватиме жодна машина.
47.	He was morally preparing only to jump through hyperspace - a phenomenon he had not yet experienced during ordinary <u>interplanetary travel</u> .	Він морально готувався лише до стрибка крізь гіперпростір — явища, якого він ще не переживав під час звичайних <u>міжпланетних мандрівок</u> .
48.	And through <u>hyperspace</u> - an area that was hard to imagine and that was neither space, nor time, nor matter, nor energy, nor something, nor anything - it was possible to pass along the Galaxy in an interval equal to the next two moments of time.	А крізь <u>гіперпростір</u> — область, яку важко було собі уявити і яка не була ні простором, ні часом, ні матерією, ні енергією, ні чимось, ні нічим, — можна було пройти вздовж Галактики за інтервал, що

		дорівнював двом найближчим моментам часу.
49.	Whenever <u>the steel shutters</u> of the hatches opened at the announced time, he was always there, watching the stern brightness of the stars, admiring the incredible clouds of star clusters, like a huge mass of fireflies, as if caught in their flight and frozen forever.	Щоразу, коли в оголошений час відчинялися <u>сталеві затвори люків</u> , він завжди був поруч, спостерігаючи за суворим блиском зірок, захоплюючись <u>неймовірними</u> хмарами зоряних скупчень, схожих на величезну масу світлячків, немов спійманих у своєму леті й завмерлих назавжди.
50.	<u>Trentor's sun</u> was hard to see at first, a white spot lost in myriads of the same stars, and only a mark in the ship's guide pointed to it. Here, near the center of the Galaxy, dense clusters of stars.	<u>Сонце Трентора</u> спершу було важко побачити — біла плямка, що губилася в міриадах таких самих зірок, і тільки позначка в корабельному путівнику вказувала на неї. Тут, біля центру Галактики, густі скупчення зірок.
51.	One day he saw <u>the cold blue and white smoke of a gas nebula floating over the porthole five light-years from the ship, resembling milk in the distance.</u>	Якось він побачив <u>холодний синьо-білий дим газової туманності</u> , що пропливала над ілюмінатором за п'ять світлових років від корабля, здалеку нагадуючи молоко.
52.	The dish he had just tasted was on the menu as breakfast, <u>but there were many planets that lived on a standard timeline</u> , ignoring the inconvenient change of day and night.	Страва, яку він щойно скуштував, ішла в меню як сніданок, <u>але існувало чимало планет, які жили за стандартною часовою шкалою</u> , не звертаючи увагу на незручну для них зміну дня і ночі.

53.	The speed of rotation of the planets around the axis was different, and he did not know how fast <u>Trentor rotates around its axis.</u>	Швидкість обертів планет навколо осі була різною, і він не знав, як швидко обертається навколо своєї <u>осі Трентор.</u>
54.	At first he was impatiently looking for a sign with the inscription " <u>Sun Room</u> " and found it, but it turned out to be a room where you could bask in the rays of the artificial sun.	Спочатку він нетерпляче шукав табличку з написом « <u>Зимовий сад</u> » і знайшов її, але це виявилася кімната, де можна було погрітися в променях штучного сонця.
55.	Avakim carefully laid out the contents of the flat folder on the table. If Gaal had wanted to, he would have recognized <u>Tselomet</u> legal forms, which looked like thin metal strips that could be inserted into a small personal capsule.	Авакім ретельно викладав на стіл вміст пласкої тежки. Якби Гаал мав бажання, він би впізнав юридичні бланки « <u>Целомет</u> », схожі на тонкі металеві стрічки, які можна було вставити в маленьку особисту капсулу.
56.	The commission will, of course, <u>record our conversation with a spy beam.</u> It is illegal, but they will do it anyway.	Комісія, звичайно ж, записуватиме нашу розмову <u>за допомогою шпигунського променя.</u> Це протизаконно, але вони все одно це зроблять.
57.	You should understand that Dr. Seldon's plans, which <u>he developed with all the mathematical calculations over 18 years,</u> include all possible scenarios with all significant probabilities.	Ви повинні розуміти, що плани доктора Селдона, які <u>він розробляв з усіма математичними обрахунками понад 18 років,</u> включають усі можливі варіанти розвитку подій з усіма значними ймовірностями.

58.	We, the lawyer, will give you another. One that <u>does not emit a static field.</u>	Ми, адвокате, дамо вам інший. Такий, що не <u>випромінює статичне поле.</u>
59.	I have said and will say again that over the next three centuries, <u>Trentor will be in ruins.</u>	Я казав і знову повторю, що протягом наступних трьох століть <u>Трентор перетвориться на руїни.</u>
60.	You claim that your truth is <u>so esoteric in nature</u> that it is beyond the comprehension of the common man.	Ви заявляєте, що ваша істина має настільки <u>езотеричну природу</u> , що перебуває поза межами розуміння звичайної людини.
61.	For some, this is not a problem. The physics of energy conversion - what we now call <u>thermodynamics</u> - has been clearly defined and worked throughout human history, from mythical times, but even now there will probably be those who find it impossible to create a mechanical engine. Including people with high intelligence.	Для декого це не становить жодних труднощів. Фізика перетворення енергії — те, що ми нині називаємо <u>термодинамікою</u> , — була викладена ясно й спрацьовувала упродовж всієї історії людства, аж від міфічних часів, але й тепер напевно знайдуться ті, хто вважатиме за неможливе створити механічний двигун. У тому числі й люди з високим інтелектом.
62.	Dr. Seldon, you are evading the answer. Is it possible to change <u>the general history of the human race?</u>	Докторе Селдон, ви ухиляєтеся від відповіді. Чи можна змінити <u>загальну історію людської раси?</u>
63.	The psychohistorical movement of a planet full of people <u>creates a huge inertia.</u> In order to change its direction, he must encounter something that has the same inertia.	Психоісторичний рух планети, переповненої людьми, <u>створює величезну інерцію.</u> Для того, щоб змінити його напрямок, він мусить зустріти щось, що має таку саму інерцію.

64.	Note that this direction of <u>movement leads to the death not only of Trentor,</u> but of the Empire as a whole, and about a quintillion people live in the Empire.	Візьміть до уваги, що цей напрямок руху веде до загибелі не лише <u>Трентора,</u> а й Імперії загалом, а в Імперії проживає близько квінтильйона людей.
65.	I mean, gentlemen, the future <u>decline and fall of the Galactic Empire.</u>	Я маю на увазі, джентльмени, майбутній занепад і <u>падіння Галактичної Імперії.</u>
66.	Do you understand, Dr. Seldon, that you are talking about an Empire that has lasted twelve thousand years and gone through the vicissitudes of different generations, based on the good intentions and love of a <u>quadrillion human beings?</u>	Ви розумієте, докторе Селдон, що говорите про Імперію, яка вистояла дванадцять тисяч років і пройшла крізь перипетії різних поколінь, в основі якої лежать добрі наміри та любов <u>квadırильйона людських істот?</u>
67.	However, Mr. Lawyer, the trunk of a rotten tree has all the hallmarks of power until it is torn in half by a storm. The storm is still whistling, <u>bending the branches of the Empire.</u> Listen through psychohistory and you will hear that sound.	Однак, містере адвокат, стовбур гнилого дерева має всі ознаки могутності, доки його не розірве навпіл буря. Буря й зараз свистить, <u>вигинаючи гілки Імперії.</u> Послухайте за допомогою психоісторії, і ви почуєте цей звук.
68.	<u>Interstellar wars</u> will be endless; interstellar trade will decline; the population will decline; the worlds will lose touch with the main part of the Galaxy.	<u>Міжзоряні війни</u> будуть нескінченними; міжзоряна торгівля занепадатиме; населення буде скорочуватися; світи будуть утрачати зв'язок з основною частиною Галактики.

69.	<p><u>The Second Empire will emerge</u>, but between our civilization and its emergence, thousands of human generations will live in suffering.</p>	<p><u>Виникне Друга Імперія</u>, але між нашою цивілізацією та її виникненням тисяча людських поколінь проживе в стражданнях.</p>
70.	<p>You said earlier that you could not prevent the <u>destruction of Trentor</u>, and therefore probably the fall - the so-called fall - of the Empire.</p>	<p>Раніше ви казали, що не можете запобігти <u>знищенню Трентора</u>, а отже, імовірно, і падінню — так званому падінню — Імперії.</p>
71.	<p>The amount of human knowledge exceeds the capabilities of one person or thousands of people. When the social order is <u>destroyed</u>, <u>science</u> will be broken into millions of pieces.</p>	<p>Сума людських знань перевищує можливості однієї людини або й тисячі людей. Коли буде <u>зруйновано суспільний устрій</u>, наука розіб'ється на мільйони фрагментів.</p>
72.	<p>My whole project; all my thirty thousand people with their wives and children dedicate themselves to the preparation of the <u>Galactic Encyclopedia</u>.</p>	<p>Увесь мій проект; усі мої тридцять тисяч чоловік зі своїми дружинами та дітьми присвячують себе підготовці <u>«Галактичної енциклопедії»</u>.</p>
73.	<p>But by the time <u>Trentor falls</u>, the encyclopedia will be complete and copies will be in every major library in the <u>Galaxy</u>.</p>	<p>Але на момент падіння Трентора енциклопедія буде завершеною і її примірники будуть у кожній великій <u>бібліотеці Галактики</u>.</p>
74.	<p>They were even offered cigars <u>in a box made of iridescent plastic</u>, resembling an endless stream of water.</p>	<p>Їм навіть запропонували сигари <u>в коробці з райдужного пластику</u>, схожого на нескінченний потік води.</p>
75.	<p>You can call this an identification with a mystical generalization, which we call the term "<u>humanity</u>."</p>	<p>Можете називати це ототожненням із містичним узагальненням, яке ми називаємо терміном <u>«людство»</u>.</p>

76.	<u>Trentor</u> , my lord, has the Imperial Library and the scientific resources of Trentor University.	На <u>Тренторі</u> , мій володарю, є Імперська бібліотека й наукові ресурси Університету Трентора.
77.	It seems to me that this planet will be <u>Terminus</u> , - said Chen. He carelessly turned the papers on the table with his fingertips so that they touched Seldon. - It is uninhabited, but quite suitable for life and can be adapted to the needs of researchers. Although a bit remote...	Мені здається, що цією планетою буде <u>Термінус</u> , — сказав Чен. Він недбало повернув папери на столі кінчиками пальців так, що вони торкнулися Селдона. — Вона безлюдна, але цілком придатна для життя й може бути пристосована під потреби дослідників. Хоч дещо віддалена...
78.	Sir, it is located <u>on the edge of the Galaxy</u> .	Сер, вона розташована <u>на краю Галактики</u> .
79.	They sat in silence for a long time as a howling taxi swept <u>through the worm-shaped tunnels</u> toward the University.	Довгий час вони сиділи мовчки, поки таксі з виттям неслося крізь <u>червоподібні тунелі</u> вбік Університету.
80.	The University buildings lacked the gray-steel color typical of Trentor. They were rather silver. And the metallic luster is almost similar to the <u>color of ivory</u> .	Будівлям Університету не вистачало сіро-сталевого кольору, характерного для Трентора. Вони були радше сріблясті. А металевий блиск майже схожий <u>на колір слонової кістки</u> .
81.	Why, what can you do in six months? This is a <u>slow murder</u> .	Чому, що можна встигнути зробити за шість місяців? Це ж <u>повільне вбивство</u> .
82.	He placed his fingers on a spot on the table, and a small part of the wall slid	Він поклав пальці на певне місце на столі, й позаду нього відсунулася

	behind him. Only his own fingers could do that, because the scanner mounted on the table only responded to them.	невеличка частина стіни. Це могли зробити лише його власні пальці, бо сканер, умонтований у стіл, реагував лише на них.
83.	Inside you will find some <u>microfilms</u> , - said Seldon. - Take the one marked with the <u>letter "T"</u> .	Усередині ви знайдете кілька <u>мікрофільмів</u> , — сказав Селдон. — Візьміть той, що позначений <u>літерою «Т»</u> .
84.	Stainless steel was a good medium of exchange on the planet, where <u>all the metal had to be imported</u> .	Нержавіюча сталь була хорошим засобом обміну на планеті, де <u>доводилося імпортувати весь метал</u> .
85.	I promised to return to the meeting of the city council before the new water supply project is <u>put to the vote</u> .	Я обіцяв повернутися на засідання міської ради до того, як на голосування поставлять новий проект <u>водогону</u> .
86.	<u>Anacreon</u> is located just on our last trade route to <u>Santanna, Trentor and Vega itself</u> .	<u>Анакреон</u> розташований просто на нашому останньому торговому шляху до <u>Сантанні, Трентора і самої Веги</u> .
87.	This planet, <u>Terminus</u> , cannot sustain the existence of a mechanized civilization on its own. There are no metals on it.	Ця планета, <u>Термінус</u> , не може власними силами підтримувати існування механізованої цивілізації. На ній відсутні метали.
88.	There is no trace of iron, copper or aluminum and a pitifully small amount of other minerals. What do you think will happen to the <u>Encyclopedia</u> if this unknown king of Anacreon takes over?	Тут немає ані сліду заліза, міді або алюмінію і жалюгідно мала кількість інших мінералів. Як ви думаєте, що станеться з <u>Енциклопедією</u> , якщо

		цей невідомий король Анакреона за нас візьметься?
89.	Then they got into the first car, which moved slowly and ceremoniously, surrounded by petty government officials, to the <u>Encyclopedia Square</u> .	Потім вони сіли в перший автомобіль, який повільно та церемонно в оточенні дрібних урядовців рушив на <u>площу Енциклопедії</u> .
90.	O’Rodrick listened to Pirenn’s lecture with a glassy glance during a <u>“sightseeing tour”</u> of the Encyclopedia building.	О’Родрік з осклянілим поглядом слухав лекцію Піренна під час <u>«оглядової екскурсії»</u> будівлею Енциклопедії.
91.	Gardin muttered, lighting one of the long cigars with <u>vegan tobacco</u> (there were few left, he thought), and stopped rocking in his chair.	Залюбки, — пробуркотів Гардін, закуривши одну з довгих сигар з <u>веганським тютюном</u> (небагато їх лишилося, подумав він), і перестав розгойдуватися на стільці.
92.	The few stars here, at the very edge of the universe, seemed <u>miserable twinkling lights</u> .	Нечисленні зірки тут, на самому краєчку Всесвіту, здавалися <u>жалюгідними мерехтливими вогниками</u> .
93.	We have just ended the war with them, and they still hold our two <u>star systems</u> . Terminus is an extremely important strategic place between the two states.	Ми щойно закінчили з ними війну, і вони досі утримують дві наші <u>зоряні системи</u> . Термінус — надзвичайно важливе стратегічне місце між двома державами.
94.	<u>Terminus</u> must be under a protectorate and pay tribute.	<u>Термінус</u> має бути під протекторатом і платити данину.

95.	Couldn't Anacreon provide us with <u>enough plutonium for a nuclear power plant</u> ? Our stocks will be enough only for a few years.	А чи не міг би Анакреон забезпечити нас <u>достатньою кількістю плутонію для атомної електростанції</u> ? Наших запасів вистачить лише на кілька років.
96.	Gardin was the leader of the movement to turn Terminus into a <u>self-governing municipality</u> - he was elected the first mayor of the city - so it is not surprising that although he did not officially own a share of the magazine, he controlled about sixty percent by various detours.	Гардін був лідером руху за перетворення Термінуса на <u>самоврядний муніципалітет</u> — його обрали першим мером міста — тож не дивно, що хоч йому офіційно й не належала жодна частка акцій журналу, різними обхідними шляхами він контролював близько шістдесяти відсотків.
97.	We have <u>nuclear energy</u> , but we use it only for commercial purposes, and even then to hell with it as little.	Ми маємо <u>ядерну енергію</u> , але використовуємо її лише з комерційною метою, та й то її до біса як мало.
98.	If you propose to <u>militarize the Foundation</u> , I don't want to hear about it.	Якщо ви пропонуєте <u>мілітаризувати Фундацію</u> , я не хочу про це й чути.
99.	Gardin moaned mentally. The council seems to be simply deluded in this <u>Encyclopedia</u> .	Гардін подумки застогнав. Рада, здається, просто схиблена на <u>цій Енциклопедії</u> .
100.	And it also <u>satisfies the Galaxy</u> , and only space knows how long it will satisfy it.	І <u>Галактику</u> це теж задовольняє, і лише космосу відомо, як довго її це задовольнятиме.

SUMMARY

Not only classics, but also modern poets leave behind a great creative heritage which is the object of study of literary critics, linguists and translators. Similes convey figurative information of the source text and therefore their adequate reproduction contributes to the creation of an adequate translation of the entire poetic work taking into account its imagery as the key to understanding the individual author's worldview. The translator seeks to preserve the image of the source text in translation using the means of expression, and this is one of the most difficult problems of partial theory of literary translation from English into Ukrainian which determines the **relevance** of the research topic.

The aim of the research is linguostylistic features of English science fiction novel and specifics of their translation into Ukrainian (a case study of "Foundation" novels by Isaac Asimov).

According to the aim, the following **objectives** are put forward in the research:

- 1) to determine the features of the translation of science fiction works;
- 2) to determine the genre and stylistic features;
- 3) to explore literary discourse and features of its expression in poetic works;
- 4) to identification of grammatical and lexical features of a science fiction work;
- 5) to determine the translation transformations into English and Ukrainian translations of Isaac Azimov's Foundation;
- 6) to identify the role of similes in the reproduction of the individual author's worldview of a science fiction work;

7) to do method of comparative analysis of translation, ie comparison of the original text with the translation;

8) to define the concept of science fiction.

The object of the research is the linguistic and stylistic features of science fiction.

The subject of the research is the methods of translation of linguistic and stylistic features of the translation of a science fiction novel on the example of the novel "Foundation" by Isaac Azimov.

The material of the research is similes and their Ukrainian counterparts extracted from the poetic works of modern English poets and their Ukrainian translated versions: Z. Harris, E. S Kubryakova, E. A Po, P. Serio, Sh. Muffa, Y. S. Stepanov, G.A. Orlov, Y.N. Karaulov, E.S. Kubryakov, V.D. Starichenok etc.

The research **methodology** includes the use of methods of analysis and synthesis in determining the theoretical background of the study; contextual analysis in the selection of illustrative research material; lexical, historical method by which the historical path of science fiction is studied; linguistic-linguistic method, which allows to obtain quantitative data on linguistic phenomena; descriptive method that detects the system of collection and processing of primary information; method of comparative analysis of translation, ie comparison of the original text with the translation.

The practical significance of the research is that its results are a contribution to Stylistics, Pragmatics of the English language. Analysis of the specifics of representing similes in translation is a contribution to Translation Studies.

The structure and scope of the paper. The qualification paper consists of an introduction, three chapters with conclusions to each of them, general conclusions, three bibliographic lists, annex and summary.

The first chapter is devoted to the study of the theoretical study of science fiction discourse.

Science fiction discourse is a type of artistic discourse, the purpose of which is to combine fantastic and scientific reality. With the help of certain layers of

vocabulary and ideological and semantic levels, the discourse artistically influences the reader. Science fiction discourse also has its inherent functions. This is not only due to its interdiscursive nature, but also to the combination of fiction and the introduction of the characteristics of scientific discourse into fiction.

At the moment, science fiction is considered one of the most popular areas of literature. The heyday of science fiction dates back to the twentieth century, so it is still associated mainly with the development of science and technology. Science fiction is also a branch of fiction that is dedicated to predicting the future. The connection between science and science fiction is manifested in their "popularization of knowledge", which in turn attracts the attention of a very large number of readers not related to science. At the lexical level, the means of realization of science fiction discourse can be considered toponyms that indicate the "accuracy" of the fantastic address, tokens that indicate suddenness, terminological vocabulary, neologisms used in technical description.

In science fiction there are several most important and basic topics, such as: human evolution or mutation, parallel worlds, space travel, the fate of scientific inventions, cataclysms, wars of the future, contact with extraterrestrial intelligence, time travel. The translator in the translation of literary texts does not have much power and rights to change the emotional and semantic dominant, which is set by the author of the texts. Its certain transformations and modifications can be observed in translation works.

The most important types of lexical transformations are used in translation and include the following translation techniques, such as: tracing, transcription and transliteration, lexical-semantic changes (modulation, concretization, generalization). Thus, for science fiction, the impression of authenticity is important and depends on the elaboration of science fiction assumptions, and especially is created by introducing into the text of the work a certain amount of characteristics of scientific discourse.

In the second chapter, the analysis of features of the translation of a science fiction novel. The main obstacle in the creation of science fiction is considered to be a

combination of several discourses in one work: science, art and science fiction. The integration of the fantastic element in the Torah is also considered a problem of science fiction, because, unlike fantasy, which must be explained not only in terms of scientific discourse, but also with the help of the exact sciences.

Translation is the reproduction of the original by means of another language and the preservation of form and unity. One of the important forms of intercultural relations is translation. Translators often act as intermediaries between nations, because knowledge of foreign languages both today and in ancient times can not be called mass. The essence of the translation there is to fully and necessarily accurately express by means of one language what has already been recorded by means of another language.

The main purpose of translation is to achieve adequacy. The main task of the translator in achieving adequacy is to be able to understand how to make various translation transformations, so that the text as much as possible conveys all the information contained in the original text and in compliance with the relevant language norms. Translating a fantastic text is a very difficult task for a translator, because it is characterized by certain specifics.

The **third chapter** of the research is the analysis of translation tactics and strategies of a science fiction novel. To reveal the theme of the science fiction novel "Foundation" by A. Azimov, translators use grammatical and lexical transformations. In my work I used the classification of translation transformations, which was proposed by VN Komissarov.

Among the lexical transformations, translators mainly use transliteration, tracing, transcription, concretization and generalization. Among the grammatical transformations, permutation and assimilation were singled out. The analysis shows that such a kind of translation transformation as modulation is quite common in the translation of science fiction literature from English into Ukrainian.

Ukrainian translators mostly use lexical information, such as transliteration, transcription and tracing.

Thus, as the study demonstrates, it can be concluded that transpositions (permutations) dominate in Ukrainian translated versions of modern science fiction poetry (21.7%). Tracing is in second place (27.4%). Syntactic assimilation has 17.3%, transliteration 13.4%, concretization 8.7%, modulation 8.7%, and modulation 8.7%.

When studying the comparisons used in English, in particular in translations, it is necessary to study the individual style of each author, which in turn will allow a deeper study of the specifics of the transfer of the poet's style in translation.